

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Daniel Lála

**DISKVALIFIKACE ČLENŮ ORGÁNU A DALŠÍCH
OSOB Z VÝKONU FUNKCE V OBCHODNÍ KORPORACI**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Čech, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum uzavření rukopisu: 24. listopadu 2014

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 24. listopadu 2014

.....
Daniel Lála

Poděkování

Děkuji JUDr. Petru Čechovi, LL. M., Ph.D. za odborné vedení při psaní diplomové práce a během celého vysokoškolského studia.

Dále bych rád poděkoval své rodině, která mě po dobu studia podporovala.

Obsah

Úvod	1
1. Obecná východiska.....	3
1.1. Stručně k majetkové samostatnosti obchodní korporace	3
1.2. Účel diskvalifikace.....	3
1.3. Okruhy osob, které lze diskvalifikovat	7
1.3.1. Členové statutárního orgánu.....	7
1.3.2. Osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu.....	8
1.3.3. Vlivné a ovládající osoby	12
1.3.4. Další osoby	16
1.4. Obecně k diskvalifikaci (nejen) podle ZOK	16
2. Diskvalifikace podmíněná probíhajícím insolvenčním řízením	18
2.1. Výkon funkce s přihlédnutím ke všem okolnostem vedl k úpadku obchodní korporace	18
2.1.1. Obdoba v anglické úpravě.....	19
2.1.2. Podmínka, aby výkon funkce vedl k úpadku obchodní korporace.....	21
2.1.3. Podmínka týkající se výkonu funkce.....	25
2.1.4. Osobní aplikační dosah	27
2.2. Zřejmé přispění ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů.....	28
2.2.1. Ochrana věřitelů jako výkladové pravidlo	28
2.2.2. Vlastní důvod vyloučení.....	30
2.2.3. Osobní aplikační dosah	33
2.3. Nevyloučení z funkce v průběhu insolvenčního řízení.....	34
3. Diskvalifikace nezávislá na probíhajícím insolvenčním řízení.....	37
3.1. Opakované a závažné porušování péče řádného hospodáře v posledních 3 letech	37
3.1.1. Obdoba v anglické úpravě.....	37
3.1.2. Opakované a závažné porušení péče	39
3.1.3. Referenční období posledních tří let	41
3.1.4. Osobní aplikační dosah	43
3.2. Povinnost k náhradě újmy vzniklé porušením péče řádného hospodáře	45
3.2.1. Osobní aplikační dosah	47
4. Důsledky diskvalifikace	48
4.1. Překážka výkonu funkce dle obchodního zákoníku.....	48
4.2. Vyloučení z funkce a překážka výkonu funkce dle účinné úpravy.....	48

4.2.1. Délka trvání překážky výkonu funkce.....	52
4.3. Informační povinnost	54
5. Výjimky z diskvalifikace.....	55
6. Sankce za porušení zákazu výkonu funkce.....	59
6.1. Sankční ručení.....	59
6.2. Opětovné vyloučení z funkce.....	61
Závěr	62
Seznam zkratk	68
Použité prameny a literatura	70
Monografie	70
Odborné články a příspěvky do sborníků.....	72
Judikatura českých soudů.....	73
Judikatura anglických soudů	74
Další zdroje.....	75
Resumé.....	77
Abstract.....	78
Klíčová slova.....	79

Úvod

Každá obchodní korporace musí vytvořit orgán, který ji bude řídit. Tento orgán se v českém právním prostředí tradičně označuje za orgán statutární a může být tvořen jedním či více členy. S ohledem na celospolečenské působení obchodních korporací je veřejný zájem na tom, aby obchodní korporace byly řízeny osobami, které nebudou zneužívat její majetkové samostatnosti a své osobní neodpovědnosti za dluhy obchodní korporace. Právě z těchto důvodů stanovuje právo společností předpoklady způsobilosti pro výkon funkce v obchodní korporaci. Ačkoli však určitá osoba tyto zákonné předpoklady splní, a stane se členem statutárního orgánu, může její výkon funkce ukázat, že není vhodnou pro další řízení obchodní korporace. Právo společností tuto skutečnost reflektuje a zakotvuje možnost (nejen) takovouto osobu z výkonu funkce diskvalifikovat. Právě o diskvalifikaci z výkonu funkce pojednává tato diplomová práce.

Cílem předkládané práce je podrobně rozebrat jednotlivé diskvalifikační důvody, stanovit, na které osoby ten který diskvalifikační důvod dopadá, vymezit rozsah překážky výkonu funkce a v neposlední řadě i předestřít důsledky případného provinění se proti zákazu. V práci bude rovněž upozorněno na řadu výkladových problémů, které, pokud to legislativní zpracování dovolí, se pokusím překlenout tak, aby se „česká diskvalifikace“ co možná nejvíce přiblížila své předloze představované právem anglickým.¹ Za tímto účelem bude také anglická úprava ve svých relevantních prvcích představena. Na řadě míst bude přihlédnuto také k úpravě překážky výkonu funkce v obchodním zákoníku. V rámci naplňování tohoto cíle práce bude rovněž vymezeno, které osoby lze považovat za osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a dále bude řešeno, na jaké vlivné a ovládající osoby úprava diskvalifikace dopadá. Na druhou stranu nebude pojednáno o otázkách procesních, jelikož jejich rozebrání by nepřispělo k naplnění cíle práce.

Pro zpracování diplomové práce jsem zvolil deskriptivní a analytickou metodu, kterou doplňuji přístupem komparativním a evaluací odborné literatury. Při čtení zákonného textu jsem využil gramatického, logického, ale také systematického,

¹ HAVEL, B. a kol.: *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9, s. 55.

teologického a komparativního výkladu. Při komparaci jsem se omezil pouze na právo anglické, jelikož to bylo vzorem české úpravy, a rovněž proto, že právě v Anglii je diskvalifikace hojně užívaným nástrojem. Tato komparace prostupuje prakticky celou práci.

Diplomová práce je rozčleněna do šesti hlavních kapitol. První kapitola je věnována obecným otázkám institutu diskvalifikace a jeho účelu. Dále je v ní obecně uvedeno, na které osoby úprava diskvalifikace dopadá. Zvláštní pozornost je pak věnována vymezení osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a rovněž pojednání o vlivných a ovládajících osobách, které budou moci být z funkce vyloučeny.

Ve druhé a třetí části rozebírám jednotlivé diskvalifikační důvody. Nejprve se věnuji diskvalifikaci podmíněné probíhajícím insolvenčním řízením a následně diskvalifikaci nezávislé na úpadku obchodní korporace. U každého diskvalifikačního důvodu je zvlášť zdůrazněno, kterých osob se daný důvod dotýká.

Čtvrtá kapitola pojednává o důsledcích rozhodnutí o vyloučení. Zvláštní pozornost je věnována nejen rozsahu těchto důsledků ve vztahu ke konkrétním diskvalifikovaným osobám, ale rovněž otázce doby trvání překážky výkonu funkce.

Pátá kapitola je zasvěcena výjimkám z diskvalifikace a obsahem šesté kapitoly, která práci uzavírá, je vymezení sankcí za případné porušení zákazu výkonu funkce. Konkrétně se věnuji problematice sankčního ručení a možnosti opětovného vyloučení z funkce.

V závěru úpravu diskvalifikace shrnuji, opětovně upozorňuji na její výkladové problémy a rovněž vyslovuji několik úvah *de lege ferenda*.

1. Obecná východiska

1.1. *Stručně k majetkové samostatnosti obchodní korporace*

Jedním ze základních rysů obchodní korporace jako nástroje financování² je její majetková samostatnost, kdy majetek společníků je oddělen od majetku samotné obchodní korporace; společníci nemají žádný přímý nárok na majetek korporace, ten se omezuje pouze na vyplácení podílu na zisku. Mají tzv. reziduální nárok, který je možno realizovat (myšleno vyplatit) pouze, pokud majetek společnosti pokrývá fixní nároky věřitelů.³ Tím jsou společníci motivováni k tomu, aby obchodní korporace co nejvíce prosperovala. Proto se také sami v případě osobních společností podílejí na řízení společnosti⁴ a tvoří statutární orgán. V kapitálových formách je však běžné, že se řízení obchodní korporace deleguje na osoby od společníků odlišné.⁵ Delegation řízení obchodní korporace na osoby odlišné od společníků však přináší zvýšené náklady, tzv. náklady zastoupení,⁶ plynoucí z konfliktu zájmů a rizika oportunistického chování zmocněnců.⁷ K jejich překlenutí zavádí právo společností řadu *ex ante* pravidel, která mají na členy statutárního orgánu působit tak, aby se nežádoucího chování vyvarovali a vykonávali svou funkci svědomitě; patrně nejvýznamnější je povinnost vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. K řádnému výkonu funkce jsou nicméně stimulováni i možnými sankcemi za případné prohřešky. Jednou takovou sankcí je i diskvalifikace z funkce. Diskvalifikace však není pouze nástrojem sankčním.

1.2. *Účel diskvalifikace*

Pro pochopení účelu diskvalifikace vyjděme z anglického práva, přihlédněme k tendencím, které probíhaly na evropské úrovni, a také k úpravě v obchodním zákoníku.

² RICHTER, T. O logice a limitech korporačního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 23, s. 845-855. ISSN 1210-6410, s. 848.

³ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4, s. 70.

⁴ Srov. PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. *Obchodní právo 2. Společnosti obchodního práva a družstva*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 545 s. ISBN 80-7357-149-8, s. 48.

⁵ Přímý výkon rozhodovací pravomoci by byl pro společníky příliš nákladný. Srov. RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 71.

⁶ KRAAKMAN, R. H. *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, 322 s. ISBN 978-019-9565-849, s. 35-39.

⁷ Plynoucí z neúplnosti smluv. Srov. RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 37-40.

V Anglii je diskvalifikace regulována samostatným zákonem o diskvalifikaci z roku 1986 (*Company Directors Disqualification Act 1986*),⁸ který je považován za nejlepší v rámci Evropské unie a stal se rovněž předlohou pro úpravu v zákoně o obchodních korporacích.⁹ V Anglii zařazení institutu diskvalifikace mezi nástroje *corporate governance* předcházelo jednání tzv. Corkovy Komise (*Cork Committee*), z čehož následně vznikla tzv. Corkova Zpráva z roku 1982.¹⁰ Ta upozornila na zneužívání majetkové samostatnosti obchodní korporace a omezené odpovědnosti (či neodpovědnosti za dluhy obchodní korporace) osob, jež se na ní podílí. V praxi bylo běžné, že členové statutárních orgánů (*directors*) dovedli jednu společnost k úpadku (*insolvency*) a ihned využili jiné obchodní korporace k pokračování ve své činnosti. S každou upadnuvší obchodní korporací však za sebou nechávali řadu neuspokojených věřitelů.¹¹

V návaznosti na legislativní zakotvení pravidel diskvalifikace tak anglické soudy dovodily, že účelem diskvalifikace je ochrana veřejnosti. Chránit je třeba společníky, zaměstnance, úvěrové instituce, ale i zákazníky, věřitele či jiné osoby, které se společností obchodují.¹²

Ochrana veřejnosti však není jediným účelem diskvalifikace. Z rozhodovací praxe dále plyne, že úmyslem zákonodárce při zavedení diskvalifikace bylo nejen chránit veřejnost, ale zvýšit rovněž záruky za to, že členové statutárního orgánu budou dodržovat zákonné standardy správy a řízení obchodní korporace, což povede k dlouhodobému blahobytu zaměstnanců, věřitelů i společníků.¹³ Tomuto odpovídají i závěry ze sporu *Blackspur Group pls.* Soudce v rozhodnutí uvádí, že smyslem diskvalifikace je (mimo jiné) hrozbou zákazu výkonu funkce odradit členy statutárního orgánu od porušování svých povinností. Tyto potencionální důsledky motivují členy statutárního orgánu k

⁸ Již předtím byla diskvalifikace upravena v rámci anglického zákona o společnostech (*Companies Act 1985*) a anglického insolvenčního zákona (*Insolvency Act 1986*). Srov. FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. *Farrar's Company Law*, 4th ed. London : Butterworths, 1998, 802 s. ISBN 0-406-04800-2, s. 344-345.

⁹ HAVEL, B. a kol. 2012 op. cit. sub. 1, s. 55.

¹⁰ The Report of the Review Committee on Insolvency Law and Practice (the Cork Committee).

¹¹ FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. 1998 op. cit. sub. 8, s. 344.

¹² HANNIGAN, B. *Company law*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, 824 s. ISBN 978-019-9608-027, s. 669.

¹³ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 10.11.1994 ve věci *Re Grayan Building Services Ltd.*, [1995] B.C.C. 554.

tomu, aby při výkonu funkce postupovali upřímněji a svědomitěji.¹⁴ Je tedy zřejmé, že krom samotné ochrany veřejnosti (popř. za jejím účelem), je smyslem diskvalifikace i působení na chování členů statutárních orgánů, aby si při výkonu funkce počínali zodpovědněji.

Anglické soudy rovněž dovodily, že na diskvalifikaci je možno nahlížet jako na sankční nástroj. Byť primárním smyslem diskvalifikace není potrestat dotčenou osobu, nýbrž ochránit veřejnost před jejím budoucím chováním v jiné obchodní společnosti, je nutno vzít v potaz, že vyloučení z výkonu funkce v obchodní korporaci je podstatným zásahem do svobody diskvalifikované osoby, a proto diskvalifikace má i povahu sankce.¹⁵

Otázka vyloučení z funkce byla rovněž předmětem diskusí na evropské úrovni. Ve Zprávě o moderním regulačním rámci práva obchodních společností v Evropě,¹⁶ kterou vypracovala skupina předních odborníků v oboru (*High Level Expert Group*), bylo (mimo jiné) Evropské komisi doporučeno, aby přezkoumala, zda by bylo možno na evropské úrovni zavést *sankci* v podobě diskvalifikace členů statutárních orgánů. Postihovat se mělo zejména uveřejňování nepravdivých či zkreslených účetních a finančních údajů o společnostech či obecně nevhodné chování (*misconduct*) členů statutárních orgánů.¹⁷ Na tuto zprávu navazoval Akční plán z roku 2003, ve kterém Evropská komise vyslovila podporu závěrům *High Level Expert Group*, přičemž přislíbila vypracovat bližší analýzu a ve středním období pak i návrh příslušné směrnice.¹⁸ Jak však vyplývá ze souhrnné zprávy vytvořené v návaznosti na veřejné písemné připomínky k Akčnímu plánu z roku 2003, od záměru jednotné evropské úpravy se upustilo s ohledem na negativní stanovisko většiny respondentů (70% respondentů). Ti

¹⁴ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 19.11.1997 ve věci *Re Blackspur Group plc*. (No. 2), [1998] B.C.C. 11.

¹⁵ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 30.3.1988 ve věci *Re Lo-Line Electric Motors Ltd. and Others*, [1988] 3 W.L.R. 26, [1988] Ch. 477.

¹⁶ HIGH LEVEL EXPERT GROUP. *Report on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe ze dne 4.11.2002*, [online] [cit. 24.11.2014], dostupná z http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf.

¹⁷ HIGH LEVEL EXPERT GROUP 2002 op. cit. sub. 16, s. 12, 69.

¹⁸ *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union - A Plan to Move Forward ze dne 21.5.2003*, COM (2003) 284 final, s. 16. [online] [cit. 24.11.2014], dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0284&from=EN>.

poukazovali na podstatné rozdíly mezi jednotlivými národními systémy *ochrany věřitelů*.¹⁹ I z těchto dokumentů vypracovaných na evropské úrovni je možno vypožorovat, že účelem diskvalifikace je především ochrana veřejnosti a potrestání provinilců.

Přihlédnout lze rovněž k úpravě překážky výkonu funkce v obchodním zákoníku, která představuje pomyslného předchůdce současného institutu diskvalifikace. Vyloučení z funkce bylo považováno za nástroj sankční,²⁰ který sloužil k ochraně společníků,²¹ nicméně jeho smyslem bylo současně zamezit, resp. ztížit osobám, u kterých tato překážka vznikla, aby se v budoucnosti podílely na řízení společnosti.²²

Shrneme-li vše výše uvedené, primárním účelem vyloučení je ochrana veřejnosti,²³ a to zejména společníků, zaměstnanců a věřitelů. Současně však jde o nástroj, který snižuje riziko oportunistického chování členů statutárních orgánů, jelikož to by pro ně mohlo mít poměrně závažné konsekvence. Svou přítomností v právním řádu tak *ex ante* působí na členy statutárních orgánů, aby se vyvarovali porušování péče řádného hospodáře a aby dodržovali standard této péče. Proviní-li se však, působí diskvalifikace rovněž *ex post* jako sankce.²⁴

¹⁹ DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL MARKET AND SERVICES. *Summary Report: Consultation and Hearing on Future Priorities for the Action Plan on Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union ze dne 3.5.2006*, s. 2, 14-15. [online] [cit. 24.11.2014], dostupná z http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/consultation/final_report_en.pdf; Podporu potenciální harmonizaci vyslovilo pouze 24% respondentů, mezi kterými byla zejména ministerstva, sdružení účetních a auditorů, ale také řada akademiků. Argumentovali především shodnou ochranou věřitelů napříč EU a zařazením institutu diskvalifikace mezi používané nástroje *corporate governance*.

²⁰ HAMPEL in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*, Praha : Wolters Kluwer, 2009, 1079 s. ISBN 978-80-7357-491-8, s. 185.

²¹ RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 158.

²² SZABO, V. K překážce výkonu funkce dle § 381 obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 10, s. 45-47. ISSN 1210-6348, s. 45.

²³ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*, Praha : Wolters Kluwer, 2014, 1576 s. ISBN 978-80-7478-326, s. 566.

²⁴ Shodně ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1.vyd. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3, s. 161; či PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5, Odpovědnost s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku*. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 356 s. ISBN 978-80-7357-714-8, s. 76.

1.3. Okruhy osob, které lze diskvalifikovat

Úprava diskvalifikace dopadá primárně na členy statutárního orgánu, což reflektuje skutečnost, že statutární orgán je orgánem výkonným,²⁵ který řídí obchodní korporaci - plní významné vnitřní funkce,²⁶ zvláště pak obchodní vedení.^{27 28} Vedle členů statutárního orgánu, popř. namísto nich, může být nicméně společnost řízena i dalšími osobami. Proviní-li se tyto osoby proti pravidlům řádné správy obchodní korporace, je nezbytné, aby bylo možno vyloučit i je. Před rozbohem samotné diskvalifikace je proto esenciální odpovědět na otázku, kdo všechno může být z funkce vyloučen.

Jelikož osobní aplikační dosah diskvalifikace je poměrně široký, bude se v následujícím textu práce hovořit obecně o „dotčených osobách“, přičemž v případě každého diskvalifikačního důvodu bude upřesněno, kterých osob se ten který důvod týká.

1.3.1. Členové statutárního orgánu

Předně se úprava diskvalifikace vztahuje na členy statutárního orgánu. Kdo je členem statutárního orgánu, plyne přímo ze zákona o obchodních korporacích.²⁹ Jde o osoby, které byly do funkce řádně zvoleny (anglické právo hovoří o těchto osobách jako o *de jure* členech statutárního orgánu - *de jure directors*).³⁰ Dle občanského zákoníku může být členem statutárního orgánu jak osoba fyzická, tak i právnická, přičemž je-li členem statutárního orgánu právnická osoba, zastupuje ji při výkonu funkce fyzická osoba

²⁵ Srov. ČERNÁ, S. *Obchodní právo 3. Akciová společnost*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1, s. 233.

²⁶ ŠTENGLOVÁ in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KRÍŽ, R., ČECH, P. *Akciové společnosti*. 7., přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2012. 697 s. ISBN 978-80-7400-404-9, s. 446.

²⁷To je vymezeno judikatorně. Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.4.2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006: „Pod pojem obchodního vedení se zpravidla zahrnuje organizace a řízení podniku, který náleží společnosti, řízení zaměstnanců, rozhodování o provozních záležitostech, tj. např. zásobování, odbyt, reklama, vedení účetnictví (srov. §135 odst. 1 obch. zák.) apod., jakož i rozhodování o podnikatelských záměrech.“; dále např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.8.2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, či Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18.3.2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003.

²⁸ Kromě toho disponuje i generálním jednatelským oprávněním - jeho členové jsou oprávněni zastupovat obchodní korporaci ve všech záležitostech. Srov. LASÁK in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9, s. 841 – 842.

²⁹ Ve veřejné obchodní společnosti zpravidla každý společník (§ 106 ZOK). V komanditní společnosti zpravidla každý komplementář (§ 125 ZOK). Ve společnosti s ručením omezeným každý jednatel (§ 194). A v případě akciové společnosti s dualistickým systémem správy každý člen představenstva (§ 435), v monistickém systému správy pak statutární ředitel (§ 463 ZOK).

³⁰ HANNIGAN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 140-142.

nebo člen jejího statutárního orgánu.³¹ Všichni členové statutárního orgánu, včetně zástupce právnické osoby, musí splňovat podmínky způsobilosti výkonu této funkce³² a všichni jsou vystaveni nebezpečí vyloučení z výkonu funkce, a to včetně zástupce právnické osoby.³³

1.3.2. Osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu

Kromě členů statutárního orgánu lze na základě odkazu z § 69 odst. 2 ZOK diskvalifikovat i osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu (v dalším textu práce hovořím o „osobách v obdobném postavení člena statutárního orgánu“ či o „osobách v obdobném postavení“). Zákon o obchodních korporacích výslovně nestanovuje, kdo je touto osobou. Objevil se názor, že osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu je ten, jehož práva a povinnosti jsou obdobné těm, které má statutární orgán dle § 161 – 167 OZ (např. prokurista).³⁴ To však není zcela přesné a s názorem v této podobě se neztotožňuji (viz níže). Většina právníků však na definování obdobného postavení člena statutárního orgánu rezignovala a uvádí pouze výčet osob, o kterých se domnívají, že jsou v takovémto postavení. Kupříkladu Alexander zmiňuje prokuristu, vedoucího odštěpného závodu, opatrovníka právnické osoby, likvidátora či nuceného správce banky. Na druhou stranu uvádí, že v takovém postavení není společník (akcionář, člen družstva) či člen dozorčího orgánu. Sporné je podle něj postavení zaměstnanců s řídicími pravomocemi.³⁵ Šuk hovoří pouze o osobě likvidátora, nicméně z jeho podání („*typicky likvidátor*“) vyplývá, že může jít i o jiné osoby.³⁶ Havel uvádí, že pod obdobné postavení bude možno podřadit osoby se širokým generálním oprávněním,³⁷ např. prokuristu či likvidátora a domnívá se, že by šlo uvažovat rovněž o členech orgánu řídicí osoby udělujících pokyny orgánům osoby řízené.³⁸ Dle Hurychové je touto osobou

³¹ Ustanovení § 154 OZ.

³² Srov. ustanovení § 152, 153 OZ, § 46 ZOK. Bliže např. ŠTENGLOVÁ, I. Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. *XXI. Karlovarské právnické dny*. Praha : Leges, 2013, 684 s. ISBN 978-80-87576-56-4, s. 45-55.

³³ Srov. ustanovení § 69 odst. 1 ZOK.

³⁴ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích. 1. svazek*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 2733 s. ISBN 978-80-7380-451-0, s. 405.

³⁵ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 560.

³⁶ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 166.

³⁷ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 183.

³⁸ HAVEL, B. Svoboda a zájem: Viktor Knapp v tenatech komercialistky. *Právník*. 2013, č. 12, s. 1197-1205. ISSN 0231-6625, s. 1203-1204.

krom likvidátora, také stínový a faktický vedoucí či člen dozorčího orgánu, který zasahuje do rozhodovací činnosti statutárního orgánu. Za účelné považuje, aby touto osobou byl i zaměstnanec korporace.³⁹ Černá pak zastává názor, že v obdobném postavení člena statutárního orgánu může být osoba nejen právně, ale rovněž fakticky. Dle jejího chápání je touto osobou např. likvidátor nebo generální ředitel, ale rovněž osoba, jejíž vliv na řízení obchodní korporace je natolik intenzivní, hutný a manifestní, že tato osoba funguje jako *de facto* statutární orgán.⁴⁰ Je zřejmé, že názorů je mnoho, přičemž ty se často liší, proto je vhodné nejprve vymezit podmínky, jejichž splněním lze uvažovat o osobě v obdobném postavení člena statutárního orgánu.

Soudím, že za osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu lze považovat pouze toho, kdo je v takovém postavení právně. Zákon o obchodních korporacích totiž předpokládá, že osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu budou do tohoto postavení jmenovány;⁴¹ musí proto jít o formální, *de jure*, funkci. Nesouhlasím proto s Černou, která za osobu v tomto postavení považuje i osoby v postavení stínového vedoucího (*de facto* statutárního orgánu), je-li jejich vliv intenzivní, hutný a manifestní.⁴² Tyto osoby se navíc do tohoto postavení dostanou, dle mého názoru, vždy na základě svého vlivu na chování společnosti. V jejich případě je proto na místě postupovat podle § 76 odst. 2 ZOK, nikoli podle § 69 odst. 2 ZOK.⁴³ Jinak by ostatně předmětné ustanovení ztrácelo smysl. Vedle toho je třeba podotknout, že osoby v postavení stínového vedoucího (*shadow director*) či *de facto* člena statutárního orgánu (*de facto director*) nejsou v *obdobném postavení člena statutárního orgánu*, nýbrž jsou, *nikoli však de jure*, v *postavení samotného člena statutárního orgánu*. Mám proto za to, že na tyto osoby by bylo možno nahlížet spíše jako na jakési podkategorie členů statutárního orgánu⁴⁴ (nikoli osob v obdobném postavení člena statutárního orgánu).

³⁹ HURYCHOVÁ, K. Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu. *Obchodní právo*. 2014, roč. 23, č. 8, s. 324-331. ISSN 1210-8278, s. 328-329.

⁴⁰ ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládací osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5., č. 6, s. 169-171. ISSN 1803-6554, s. 170.

⁴¹ Srov. ustanovení § 75 odst. 1 ZOK.

⁴² Srov. ČERNÁ, S. 2013 op. cit. sub. 40, s. 170.

⁴³ Obdobně ve vztahu k sankčnímu ručení dle § 68 srov. HAVEL, B. 2013 op. cit. sub. 38, s. 1203.

⁴⁴ Dle této úvahy by se shodně jako v právu anglickém (srov. HANNINGEN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 140-149) rozlišovali (i) *de jure* členové statutárního orgánu (*de jure directors*); (ii) *de facto* členové statutárního orgánu (*de facto directors*); a (iii) stínoví vedoucí (*shadow directors*).

Přístupme již k samotnému vymezení osob v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Bělohlávek ve své definici odkazuje na ustanovení § 161 – 167 OZ, což ovšem není přesné, jelikož předmětná ustanovení pojednávají zejména⁴⁵ o jednání za právnickou osobu, potažmo za obchodní korporaci. Byť je statutární orgán orgánem s generálním jednatelským oprávněním, jeho působnost se tímto nevyčerpává. Kromě zastupování obchodní korporace je totiž významné jeho působení dovnitř společnosti. O obdobném postavení člena statutárního orgánu tak může být řeč pouze tehdy, když dotčená osoba je nejen oprávněna za obchodní korporace jednat, ale disponuje-li i působností dovnitř obchodní korporace, tedy vykonává-li obchodní vedení. Ani to však nelze považovat za postačující, osoba v obdobném postavení musí mít ty povinnosti, které má člen statutárního orgánu, předně pak povinnost péče řádného hospodáře, jelikož zpravidla právě její porušení povede k vyloučení z funkce. Na druhou stranu z pouhé skutečnosti, že určitá osoba je povinna vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře, není možno dovozovat, že osoba je v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Tomu přisvědčuje skutečnost, že dle § 159 odst. 1 OZ jsou k takovému standardu péče povinni členové všech volených orgánů právnické osoby, tedy nejen statutárních orgánů, ale např. i orgánů kontrolních. Nadto je nutno zohlednit i úpravu ustanovení § 65 odst. 2 ZOK, které umožňuje vyloučit z funkce i osoby odlišné od členů statutárních orgánů a osob v obdobném postavení za předpokladu, že poruší péči řádného hospodáře a neuhradí z toho vzniklou újmu. Je tedy zřejmé, že množina osob, které jsou povinny dodržovat standard péče řádného hospodáře, je širší, než množina osob, které jsou v obdobném postavení člena statutárního orgánu.

Lze tedy uzavřít, že k tomu, aby byla určitá osoba v obdobném postavení člena statutárního orgánu, musí (i) být v tomto postavení právně; a dále musí být splněna (ii) podmínka působnosti dotčené osoby (jak vně, tak i dovnitř společnosti); a nadto musí mít dotčená osoba (iii) i ty povinnosti, které má člen statutárního orgánu (zvláště pak povinnost péče řádného hospodáře).

Ve světle tohoto vymezení proto za osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu považují (i) *likvidátora*, jelikož ten dle § 193 OZ nabývá působnost

⁴⁵ Nikoli však např. ustanovení § 163 OZ, to míří na rozdělení vnitřní působnosti v právnické osobě.

statutárního orgánu (a to jak co do jednání navenek, tak i dovnitř společnosti; byť jen k zajištění účelu likvidace)⁴⁶ a za výkon své funkce odpovídá jako člen statutárního orgánu. Dále (ii) *opatrovníka právnické osoby*, jelikož se jeho působnost dle § 487 odst. 1 OZ řídí přiměřeně ustanoveními o působnosti statutárního orgánu a pro jeho práva a povinnosti platí obdobně ustanovení o právech a povinnostech člena statutárního orgánu.⁴⁷ A (iii) *nuceného správce banky*, protože samotné ustanovení § 29 odst. 1 třetí věta zákona o bankách stanoví, že ten má postavení statutárního orgánu.

Na druhou stranu se *nedomnívám*, že v obdobném postavení člena statutárního orgánu je *prokurista*, a to i přesto, že je dle § 450 odst. 1 OZ zmocněn k jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, případně pobočky. A rovněž vzdor skutečnosti, že je dle § 454 OZ povinen vykonávat prokuru s péčí řádného hospodáře, a že se na něj dle § 58 odst. 1 ZOK vztahují i další pravidla aplikovatelná na členy statutárního orgánu, např. pravidlo *business judgement rule*, pravidla o střetu zájmů či o nepřípustnosti konkurenčního jednání. Významný je fakt, že prokurista je pouhým zmocněncem,⁴⁸ který není oprávněn rozhodovat o otázkách obchodního vedení, a proto jej nelze považovat za osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Tytéž závěry platí i pro *vedoucího odštěpného závodu*. Za osobu v obdobném postavení *nelze považovat ani zaměstnance společnosti (včetně generálních ředitelů, ředitelů, atp.)*. Tyto osoby, byť se na základě delegace obchodního vedení podílejí na řízení obchodní korporace, nemají povinnost péče řádného hospodáře (jejich odpovědnost zůstává v režimu zákoníku práce). Navíc i při delegaci zůstávají z výkonu funkce odpovědni sami členové statutárního orgánu, proto je na místě diskvalifikovat předně právě je.⁴⁹ Osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu *není ani člen kontrolního orgánu (dozorčí rady)*. Jednak proto, že zákon v souvislosti s domněnkou ovládnutí postavenou

⁴⁶ HOLEJŠOVSKÝ in LAVICKÝ, P. a kol. 2014 op. cit. sub. 28, s. 994; Shodně POKORNÁ in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.* Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1736. ISBN 978-80-7478-370-8, s. 611; rovněž ČERNA, S., JOSKOVÁ, L. K postavení likvidátora. *Právní rádce*. 2011, roč. 19, č. 5, s. 21-31. ISSN 1210-4817, s. 22, 26-27.

⁴⁷ To rovněž odpovídá koncepci opatrovníka právnické osoby, který je soudem povolán tehdy, je-li činnost právnické osoby ochromena. Jednání za právnickou osobu i působnost dovnitř společnosti tak bude v určitém omezeném rozsahu přecházet na opatrovníka právnické osoby. Srov. SVOBODA in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. 2014 op. cit. sub. 46, s. 1151.

⁴⁸ Shodně HURYCHOVÁ, K. 2014 op. cit. sub. 39, s. 328.

⁴⁹ Nevylučuji však možnost vyloučit zaměstnance z funkce za předpokladu, že by byl osobou vlivnou (např. by byl *de facto* členem statutárního orgánu), nicméně pak by byl diskvalifikován na základě odkazu z § 76 odst. 2 ZOK, nikoli § 69 odst. 2 ZOK.

na možnosti jmenovat či odvolat většinu osob orgánu hovoří o osobě v obdobném postavení a členovi kontrolního orgánu vedle sebe,⁵⁰ a jednak proto, že úloha členů kontrolního orgánu je v porovnání s působností členů statutárního orgánu značně odlišná.⁵¹ V neposlední řadě není osobou v tomto postavení *ani insolvenční správce*. Ten totiž není zástupcem obchodní korporace (ani zástupcem věřitelů), je samostatným insolvenčním subjektem s určitými veřejnoprávními prvky. Je ustanovený insolvenčním soudem, kterému je odpovědný, a jenž ho může kdykoli z funkce odvolat či ho výkonu funkce zprostit.⁵² Jeho působnost a pravomoci se navíc v porovnání s působností a pravomocemi členů statutárního orgánu značně liší. Mezi jeho povinnosti patří například zjistit majetek dlužníka, zpracovat a přezkoumat přihlášky pohledávek insolvenčních věřitelů, podávat insolvenčnímu soudu pravidelné zprávy o stavu insolvenčního řízení, atd.⁵³ Pro tyto odlišnosti tedy nemůže být osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu.

1.3.3. Vlivné a ovládající osoby

Na základě odkazu z § 76 odst. 2 ZOK se diskvalifikace v rozmezí § 63 až 66 ZOK vztahuje i na vlivné a ovládající osoby, přičemž tento odkaz vyvolává řadu výkladových problémů. Vlivnou osobou je dle § 71 odst. 1 ZOK každý, kdo má v obchodní korporaci vliv. Zákonné vymezení je velmi široké a vlivnou osobu může být prakticky kdokoli, kdo má co dočinění s obchodní korporací. Podstatou je vykonání vlivu, ať již konáním či nekonáním,⁵⁴ jednorázově či opakovaně.⁵⁵ Ovládající osobou je pak dle § 74 odst. 1 ZOK osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. V případě ovládající osoby musí být uplatňování vlivu dlouhodobější.⁵⁶

K závěru, aby vlivná či ovládající osoba byla diskvalifikována, je nezbytné, aby svým vlivem *podstatně* přispěla k úpadku obchodní korporace. Bude tak v zásadě nutné,

⁵⁰ Srov. ustanovení § 75 odst. 1 ZOK.

⁵¹ Srov. např. ŠTENGLOVÁ in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7, s. 700-709, 736-737.

⁵² TARANDA in HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 1504 s. ISBN 978-80-7400-555-8 s. 62.

⁵³ TARANDA in HÁSOVÁ, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 52, s. 109.

⁵⁴ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 169.

⁵⁵ DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 593.

⁵⁶ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 181.

aby vliv konkrétní osoby byl významný, kvalifikovaný, a v zásadě trvalého rázu. Nelze však vyloučit ani postih jednorázového vlivu, když by právě ten podstatně přispěl k úpadku obchodní korporace. To by mohlo nastat například v situaci, když by vlivná osoba přiměla příkazem členy statutárního orgánu k vyvedení prakticky veškerého majetku z obchodní korporace.

Dotčené pravidlo však bude zpravidla dopadat na ty osoby, které anglické právo a judikatura považuje za stínové vedoucí (*shadow directors*) a faktické členy statutárního orgánu (*de facto directors*).⁵⁷ Byť jde o vlivné a ovládající osoby, soudím, že je na tyto osoby možno nahlížet (v důsledku intenzity jejich vlivu) i jako na subkategorie členů statutárního orgánu, které existují vedle *de jure* členů statutárního orgánu a jsou jim postaveny naroveň.⁵⁸

Anglické právo za *de facto* člena statutárního orgánu považuje osobu, která nebyla formálně zvolena členem statutárního orgánu (proto nemůže jít o *de jure* člena statutárního orgánu), ale přesto jako člen statutárního orgánu působila.⁵⁹ Jestli konkrétní osoba skutečně působila jako *de facto* člen statutárního orgánu, bude záležet na konkrétních okolnostech a dokazování před soudem. V rozhodnutí *Gemma Ltd. v Davies* soud zrekapituloval závěry dosavadní rozhodovací praxe a vyslovil závěr, za jakých okolností lze uvažovat o *de facto* členu statutárního orgánu. Předně musí být prokázáno, že dotčená osoba zastávala ve společnosti funkce, které náleží výhradně členům statutárního orgánu; není přitom podstatné, jestli je tato osoba obecně považována za *de facto* člena statutárního orgánu (to však může sloužit jako jeden z důkazů), vždy se klade důraz na její faktickou činnost. Je nutné, aby se dotčená osoba podílela na řízení společnosti stejně (*on equal footing*) jako *de jure* členové statutárního orgánu a nebyla vůči nim v podřízené pozici (*subordinate role*). Dále musí být prokázáno, že dotčená osoba fakticky převzala status a funkce člena statutárního orgánu a vykonávala *skutečný vliv* (*real influence*) na řízení obchodní korporace. Závěrem soud dodává, že v případě,

⁵⁷ Anglické právo oba tyto termíny důsledně odlišuje. Srov. např. HANNINGEN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 142-149.

⁵⁸ Tomu ostatně nasvědčuje i skutečnost, že na vlivné a ovládající osoby lze na základě § 76 odst. 3 ZOK vztáhnout i sankční ručení dle § 68 ZOK; opět půjde předně o *de facto* členy statutárního orgánu a stínové vedoucí.

⁵⁹ DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6th ed., Oxford, Oxford University Press, New York, 2010, 485 s. ISBN 978-0-19-957701-9, s. 279.

že není zřejmé, jestli to které jednání dotčená osoba činila z pozice *de facto* člena statutárního orgánu či z jiného svého oprávnění, je v pochybnostech nutno vykládat ve prospěch této osoby.⁶⁰ Dopěje-li soud k závěru, že osoba je *de facto* členem statutárního orgánu, vztáhne na ni ty povinnosti, které má *de jure* člen statutárního orgánu, a to včetně povinnosti péče řádného hospodáře (*fiduciary duty*).⁶¹

Dále bude ustanovení § 76 odst. 2 ZOK dopadat i na tzv. stínové vedoucí, které anglické právo označuje za *shadow directors*. Kdo je stínovým vedoucím (*shadow director*) je definováno (mimo jiné)⁶² anglickým zákonem o diskvalifikaci, kdy § 22 CDDA 1986 stanovuje, že jde o osobu, v souladu s jejímiž příkazy či instrukcemi jsou členové řídicích orgánů navyklí jednat; těmito osobami však nejsou poradci, pokud nepřekročí rámec své působnosti. V rozhodnutí ve věci *Hydrodan (Corby) Ltd.* soudce uvádí, že k označení konkrétní osoby za stínového vedoucího (*shadow director*) je nezbytné prokázat (i) kdo jsou členové statutárního orgánu *de jure* a *de facto* (zde je zřejmé, *de jure* a *de facto* členové statutárního orgánu jsou v rovnocenném postavení); (ii) dále že dotčená osoba dávala těmto osobám příkazy ohledně řízení společnosti; (iii) ti jednali v souladu s těmito příkazy; a (iv) byli navyklí podle těchto příkazů jednat.⁶³ Půjde o osoby, které ovlivňují členy statutárního orgánu dlouhodobě,⁶⁴ a to i s ohledem na to, že stínoví vedoucí (*shadow directors*) mají *ex lege* řadu povinností, které dopadají běžně na *de jure* členy statutárního orgánu. V zásadě (až na naprosté výjimky) však nemají povinnost péče řádného hospodáře.⁶⁵

Stínový vedoucí (*shadow director*) ve výše uvedeném smyslu anglického práva bude osobou ovládající dle § 74 odst. 1 ZOK, jelikož bude uplatňovat rozhodující vliv na řízení obchodní korporace. Závěry rozhodnutí ve věci *Hydrodan (Corby) Ltd.* ostatně odpovídají i pojetí rozhodujícího vlivu⁶⁶ ve smyslu § 66a odst. 2 ObchZ. Za rozhodující

⁶⁰ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 17.3.2008 ve věci *Gemma Ltd. v Davis*, [2008] EWHC 546 (Ch), [2008] B.C.C. 812.

⁶¹ HANNINGAN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 142-146.

⁶² Dále i anglický zákon o společnostech (§ 250) či anglický insolvenční zákon (§ 251).

⁶³ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 17.12.1993 ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd.*, [1994] B.C.C. 161.

⁶⁴ MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. *Company Law*. 28th ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 755 s. ISBN 978-0-19-960900-0, s. 440.

⁶⁵ DIGNAM, A., LOWRY, J. 2010 op. cit. sub. 59, s. 282.

⁶⁶ K prosazování rozhodujícího vlivu ve vztahu k § 66a odst. 2 ObchZ srov. ČERNÁ, S., ČECH, P. Ke způsobům prosazování vlivu v ovládané akciové společnosti, jeho podmínkám a důsledkům. *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 1, s. 10-17. ISSN 1803-6554, s. 10-17.

vliv byl považován takový stav, kdy o zásadních otázkách řízení a provozování podniku fakticky nerozhodoval statutární orgán, ale někdo jiný.⁶⁷ Stav, kdy vůle ovládajícího subjektu nahrazovala vůli ovládaného subjektu, přičemž ten musel vůli ovládajícího subjektu respektovat.⁶⁸ Tyto závěry jsou použitelné i za účinné úpravy. Jde vlastně o situace, kdy členové statutárního orgánu obchodní korporaci neřídí, to činí někdo jiný; i v tomto ohledu je možné tvrdit, že stínoví vedoucí představují subkategorii členů statutárního orgánu.

Jak již bylo uvedeno výše, okruh vlivných a ovládajících osob je široký. Nicméně okruh těch, kteří se dostanou svým vlivem do postavení *de facto* člena statutárního orgánu či postavení stínového vedoucího, nebude velký. Lze se domnívat, že v zásadě půjde o osoby zevnitř společnosti. Konkrétně lze uvažovat o společnících a zaměstnancích společnosti; ze zaměstnanců pak o generální ředitelích, ředitelích, či poradcích členů statutárního orgánu. Pokud tyto osoby nepřekročí meze své působnosti, nebudou moci být diskvalifikovány; pokud se však dostanou do postavení rovnocenného s postavením *de jure* člena statutárního orgánu, bude diskvalifikace na místě.

Uvažujme příklad ředitele společnosti, který nebyl formálně zvolen členem statutárního orgánu. Tento ředitel však nevykonává pouze na něj delegované úkony v rámci obchodního vedení, ale spolu s ostatními členy statutárního orgánu, jako jejich rovnocenný partner, vykonává vliv na řízení společnosti, vlastně spolurozhoduje, jedná za společnost s věřiteli, atd. Zkrátka jeho pozice ve společnosti fakticky odpovídá pozici *de jure* člena statutárního orgánu (což odpovídá tvrzení, že jde o podkategorii člena statutárního orgánu). V tomto případě je nutno dovodit, že i tento ředitel musí dodržovat standard péče řádného hospodáře a i jemu musí hrozit vyloučení z funkce. Na druhou stranu, pokud generální ředitel činí pouze na něj delegované úkoly a nevykonává faktický vliv na řízení korporace tak, jako *de jure* členové statutárního orgánu, nelze ho považovat za vlivnou či ovládající osobu pro účely vyloučení z funkce.⁶⁹

⁶⁷ DĚDIČ in DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník: Komentář. Díl I., § 1-92e*, 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-7273-071-1, s. 480.

⁶⁸ POKORNÁ In POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. 2009 op. cit. sub. 20, s. 353.

⁶⁹ Obdobně závěry anglického Odvolacího soudu ze dne 17.12.1993 ve věci *Re Hydrodan (Corby) Ltd.*, [1994] B.C.C. 161 - soudce říká, že *de facto* členem statutárního orgánu není ten, kdo se podílí na managementu obchodní korporace nebo vykonává úkoly, které mohou být svěřeny managementu pod úrovní členů statutárního orgánu.

Osoba společníka, zvláště pak většinového, bude vlivnou či ovládající osobou, kterou bude možno diskvalifikovat, například tehdy, pokud společník jmenuje členem statutárního orgánu tzv. bílého koně, kterému bude soustavně dávat příkazy ohledně řízení obchodní korporace. Tedy v situaci, kdy společnost bude fakticky řídit tento společník, a nikoli *de jure* člen statutárního orgánu.

1.3.4. Další osoby

Kromě všech výše uvedených osob lze rovněž, avšak pouze dle § 65 odst. 2 ZOK, diskvalifikovat (za splnění zákonných předpokladů vyloučení) kohokoli, kdo je povinen jednat s péčí řádného hospodáře. V úvahu přichází zejména členové kontrolních orgánů či prokurista.

1.4. Obecně k diskvalifikaci (nejen) podle ZOK

Vyloučení z funkce je v zákoně o obchodních korporacích věnován celý díl, konkrétně díl 8, I. hlavy, první části zákona. Úprava je v porovnání s úpravou obchodního zákoníku obsáhlejší. Ten totiž v § 381 ObchZ obsahoval *jediný důvod* vzniku překážky výkonu funkce, přičemž ta *působila ze zákona*, což nezřídka způsobovalo, že konkrétní člen ani nevěděl, že u něj překážka výkonu funkce nastala;⁷⁰ soud se do rozhodování o jejím vzniku vůbec neangažoval. Překážka byla navázána na výkon funkce člena statutárního orgánu či jiného orgánu v právnické osobě, na jejíž majetek byl prohlášen konkurs. Aby překážka začala působit, musela příslušná osoba vykonávat funkci „alespoň jeden rok před podáním insolvenčního návrhu na její majetek, případně před vznikem povinnosti této právnické osoby podat insolvenční návrh na její majetek.“⁷¹ Nakonec převládl výklad, že k vzniku překážky musela být funkce vykonávána v *posledním roce* před podáním insolvenčního návrhu (vznikem povinnosti jej podat), a to bez ohledu na skutečnou délku výkonu funkce.⁷²

⁷⁰ PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci. *Právní rádce*. 2012, roč. 20, č. 10, s. 24-27. ISSN 1210-4817, s. 24-25.

⁷¹ Ustanovení § 381 odst. 2 ObchZ.

⁷² DĚDIČ, HOLEJŠOVSKÝ in DĚDIČ, J. a kol. 2002 op. cit. sub. 67, s. 246; shodně ČERNÁ, S. 2006 op. cit. sub. 25, s. 236-237; a rovněž PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*, 4. vydání. Praha: ASPI, 2004, 608 s. ISBN 80-7357-009-2, s. 363; blíže srov. SZABO, V. 2010 op. cit. sub. 22, s. 45-47; odlišně ŠTENGLOVÁ in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. 2010 op. cit. sub. 51, s. 152-153.

Domnělý protipól k úpravě v obchodním zákoníku představuje inspirační zdroj účinného zákona o obchodních korporacích, kterým je úprava anglická.⁷³ Ta je mnohem širší, propracovanější, na druhou stranu je značně kazuistická. Anglická úprava navíc disponuje nástroji, které zákon o obchodních korporacích nezná, tím je například institut tzv. dobrovolného diskvalifikačního závazku (*disqualification undertaking*), který nahrazuje soudní rozhodnutí o vyloučení z funkce.⁷⁴ Diskvalifikace dle zákona o obchodních korporacích představuje střední cestu mezi oběma těmito úpravami.

Předně z úpravy zákona o obchodních korporacích vyplývá, že o vyloučení dotčené osoby z funkce bude *vždy rozhodovat soud*.⁷⁵ Účinná úprava rozlišuje v návaznosti na konkrétní důvody ospravedlňující diskvalifikaci dva režimy vyloučení z funkce. Ze dvou důvodů může být dotčená osoba diskvalifikována pouze v návaznosti na probíhající insolvenční řízení a samotné vyloučení je podmíněno úpadkem obchodní korporace; v tomto případě bude o diskvalifikaci rozhodovat insolvenční soud.⁷⁶ Z dalšího jednoho, resp. dvou důvodů může být dotčená osoba diskvalifikována nezávisle na úpadku obchodní korporace; v tomto případě bude o diskvalifikaci rozhodovat obecný soud.⁷⁷

⁷³ HAVEL, B. a kol. 2012 op. cit. sub. 1, s. 55.

⁷⁴ Dotčená osoba tak může být diskvalifikována (i) na základě svého dobrovolného diskvalifikačního závazku, který musí být schválen příslušnou mimosoudní autoritou (*Disqualification Unit of the Insolvency Service*), či (ii) na základě rozhodnutí soudu. Srov. HANNINGEN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 670-671.

⁷⁵ Došlo tak k odklonu od úpravy obsažené v obchodním zákoníku, což je zajisté správné, jelikož pouze tak lze dostatečně účinně zajistit naplnění účelu diskvalifikace, předně ochrany veřejnosti.

⁷⁶ To lze považovat za správné, jelikož právě tento soudu bude disponovat informacemi o skutečnostech, které mohou ospravedlňovat vyloučení z funkce. Odlišně ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*, 2012, 20. roč., č. 10, s. 360-366. ISSN 1210-6410, s. 363.; blíže k procesním otázkám srov. např. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 557-559; či ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 159.

⁷⁷ Řízení pak bude probíhat dle zákona o zvláštních řízeních soudních. Blíže srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 571-572; či ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 161.

2. Diskvalifikace podmíněná probíhajícím insolvenčním řízením

Jak již bylo předestřeno výše, ze dvou důvodů může být dotčená osoba vyloučena pouze tehdy, probíhá-li ohledně obchodní korporace insolvenční řízení. Dle insolvenčního zákona je předmětem insolvenčního řízení dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení.⁷⁸ Z uvedeného v návaznosti na textaci ustanovení § 63 odst. 1 ZOK (srov. „*upadnuvší korporace*“, „*v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm*“) vyplývá, že vyloučení z funkce z prvních dvou důvodů, o kterých bude pojednáno níže, je podmíněno vydáním rozhodnutí o úpadku obchodní korporace. Je přitom bez významu, jakým způsobem bude úpadek řešen.⁷⁹

2.1. Výkon funkce s přihlédnutím ke všem okolnostem vedl k úpadku obchodní korporace

První důvod vyloučení z výkonu funkce v obchodní korporaci vyslovitelný insolvenčním soudem má právní základ v ustanovení § 64 odst. 1 ZOK a spočívá v takovém výkonu funkce dotčené osoby, který s přihlédnutím ke všem okolnostem vedl k úpadku obchodní korporace.

Obchodní korporace je v úpadku, pokud je v platební neschopnosti⁸⁰ či je předložena.⁸¹ Úpadek obchodní korporace může být způsoben vnějšími vlivy (např. hospodářská krize, vstup nových konkurentů na trh, změny cen vstupů, atp.) či vlivy vnitřními (pochybení ve správě a řízení obchodní korporace, vyvádění majetku, atp.). Externí i interní vlivy mohou působit i současně. Úpadek velkého množství společností je však způsoben vlivy vnitřními, zejména chybným či nepoctivým obchodním vedením,⁸² a je dokladem toho, že většina nástrojů *corporate governance* selhala.⁸³ Aby

⁷⁸ Ustanovení § 2 písm. a) IZ.

⁷⁹ Oproti úpravě v obchodním zákoníku, který se omezoval pouze na konkursní řešení úpadku, připouští zákon o obchodních korporacích diskvalifikaci i v případě reorganizace korporace. Účinná úprava má tedy v tomto ohledu větší aplikační dosah.

⁸⁰ Ustanovení § 3 odst. 1, 2 IZ.

⁸¹ Ustanovení § 3 odst. 3 IZ.

⁸² RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 148.

⁸³ Tamtéž, s. 135.

k takovému selháním již nadále nedocházelo, je namístě dotčené osoby z řízení obchodní korporace vyloučit právě z důvodu upraveného v § 64 odst. 1 ZOK.

2.1.1. Obdoba v anglické úpravě

Diskvalifikace z funkce z důvodu uvedeného v § 64 odst. 1 ZOK nápadně připomíná úpravu v § 6 CDDA 1986, který ukládá soudu povinnost diskvalifikovat členy statutárního orgánu obchodní korporace, která se dostala do úpadku (*insolvency*), pokud se ukázali býti nevhodnými (*unfit*) pro řízení obchodní korporace. Předmětné ustanovení je nejvýznamnějším a nejčastěji užívaným ustanovením, podle kterého se v Anglii podávají návrhy na vyloučení z funkce.⁸⁴ Anglická úprava stanovuje dvě podmínky, po jejichž splnění musí soud dotčenou osobu diskvalifikovat. (i) Musí jít o člena či bývalého člena statutárního orgánu (dle rozhodovací praxe i *shadow* či *de facto director*)⁸⁵ obchodní korporace, která je v úpadku; a (ii) chování dotčené osoby v postavení člena statutárního orgánu (ať již samotné či ve spojení s chováním dalších členů statutárního orgánu) z ní činí osobu nevhodnou (*unfit*) pro řízení obchodní korporace.

Pro posuzování, je-li dotčený člen pro řízení obchodní korporace nevhodný, zakotvil anglický zákonodárce v příloze č. 1 CDDA 1986 výčet okolností, které tuto skutečnost indikují, a které má soud zohlednit. Jedná se o výčet demonstrativní, přičemž skutečnost, že nějaká okolnost není součástí této přílohy, neznamena, že je méně významná, než ty v ní vypočtené.⁸⁶ První část přílohy se vztahuje na všechny obchodní korporace, druhá pak pouze na ty, které jsou v úpadku. Přestože je z textu § 6 CDDA 1986 na první pohled zřejmé, že anglická úprava je oproti českému § 64 odst. 1 ZOK širší a obecnější, může i tak příloha č. 1 CDDA 1986 sloužit jako inspirační zdroj pro výklad české úpravy.

Dle první části přílohy č. 1 CDDA 1986 soud vezme v potaz například (i) jakékoli porušení péče řádného hospodáře (*fiduciary duty*) či obdobné péče ve vztahu k obchodní korporaci; (ii) zpronevěru či zadržetí majetku obchodní korporace; (iii) rozsah odpovědnosti člena statutárního orgánu za to, že společnost porušila některou

⁸⁴ MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 716.

⁸⁵ HANNINGEN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 673.

⁸⁶ MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 720.

z povinností stanovenou anglickým zákonem o společnostech (např. povinnost vést účetnictví, popř. povinnost ohledně délky doby uchovávání účetních výkazů, atd.). Dle druhé části přílohy č. 1 CDDA 1986 zohlední soud mimo jiné rovněž (i) rozsah odpovědnosti člena statutárního orgánu za důvody, které vedly k úpadku obchodní korporace; (ii) rozsah odpovědnosti člena statutárního orgánu za fakt, že společnost nedodala zboží či služby, které jí již byly uhrazeny; či (iii) porušení kterékoli z povinností, kterou má člen statutárního orgánu podle anglického insolvenčního zákona (např. neúčast na schůzi věřitelů, kterou má povinnost svolat při dobrovolné likvidaci, atp.).⁸⁷ Okolnosti, které vedou k závěru, že dotčená osoba je nevhodná pro řízení obchodní korporace, zrekapituloval rovněž soud ve věci *Firedart Ltd.* Mezi tyto okolnosti patří například (i) pokračování v obchodování, přestože je společnost v úpadku, a její hospodářská situace je beznadějná; (ii) upřednostnění osobních výhod před generováním výnosů; (iii) či porušení povinnosti vést řádné účetnictví.⁸⁸ Mezi další důvody, které vedou k diskvalifikaci, lze zařadit (iv) převod či užívání majetku společnosti za nepřiměřenou protihodnotu či bez zajištění kupní ceny; dále (v) neoznámení konfliktu zájmu, které vede k získání vlastního prospěchu; (vi) skutečnost, kdy i přes špatnou hospodářskou situaci, členové statutárního orgánu stále dostávají značné finanční odměny a jiné výhody; či (vii) zneužívají majetku a možností společnosti.⁸⁹

Při posuzování, zda dotčenou osobu z funkce vyloučit, anglické soudy vždy přihlíží pouze k jejímu minulému chování (nezohledňují jeho budoucí vývoj). Diskvalifikována tak bude i osoba, kterou soudce, v době rozhodování soudu, považuje za schopnou řádně, čestně a svědomitě vykonávat funkci v obchodní korporaci.⁹⁰ K diskvalifikaci je v zásadě nezbytné porušení některé z povinností (nemusí tomu tak být vždy). Na druhou stranu, ani prokázání porušení některé z povinností nevede automaticky k vyloučení z funkce; je to ale tím, co soud zpravidla vyhledává a zohledňuje. Člen statutárního orgánu může být shledán nevhodným pro řízení obchodní korporace, aniž by

⁸⁷ Poslední zmiňovanou okolnost vedoucí k vyloučení není možno (až na povinnost podat insolvenční návrh) aplikovat na případy dle § 64 odst. 1 ZOK, ale pouze na případy dle § 64 odst. 2 ZOK, dojde-li v důsledku porušení předmětné povinnosti ke snížení majetkové podstaty a k současnému poškození věřitelů. Teoreticky by okolnost mohla být použitelná i na případy dle § 65 ZOK.

⁸⁸ MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 720.

⁸⁹ HANNINGEN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 674.

⁹⁰ DINE, J., KOUTSIAS, M. *Company Law*. 7th ed., Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009, 340 s. ISBN 978-0-230-57914-9, s. 185.

porušil kteroukoli ze svých povinností, a to v případě, že jeho chování nedosahuje požadované úrovně obchodní poctivosti a zkušenosti (*commercial probity*). V takovém případě však bývají soudy co do diskvalifikace velmi opatrné a zpravidla zdrženlivé. Není rovněž nezbytné prokázat nečestnost (*dishonesty*); ta je však často přítomna. Nadto je možno být diskvalifikován i pro pouhou neschopnost (*incompetency*); ta ale při absenci nečestnosti musí dosahovat vyšší intenzity.⁹¹

Soud posuzuje individuální odpovědnost každého člena statutárního orgánu samostatně, z čehož vyvozuje kolektivní odpovědnost celého statutárního orgánu.⁹² Je nutno vycházet z toho, že každý člen statutárního orgánu má povinnost informovat se o dění ve společnosti a dohlížet na výkon funkce ostatních členů. Diskvalifikování tak budou i ti členové statutárního orgánu, kteří slepě důvěřují jejímu dominujícímu členu, aniž by jej kontrolovali a dohlíželi na jeho výkon funkce. K tomuto závěru dospěl soud ve věci *Westmid Packing Services Ltd. (No. 3)*. V daném případě byl pan Griffiths většinový společník a člen statutárního orgánu, který tvořil spolu s dalšími dvěma osobami. Ty jím byly ohromeny, a plně mu důvěřovali, načež pan Griffiths s nimi zacházel spíše jako se zaměstnanci a prakticky je vyloučil z řádného rozhodování o záležitostech společnosti. To učinil mimo jiné tím, že jim znemožnil přístup k účetním výkazům a k dalším významným údajům o společnosti. Tito členové na výkon funkce pana Griffithse nijak nedohlíželi a společnost se dostala do úpadku. Soud kromě pana Griffithse diskvalifikoval i zbylé dva členy statutárního orgánu a uznal je nevhodnými (*unfit*) pro řízení obchodní korporace. Soud však vzal v potaz, že podíl viny jednotlivých osob na úpadku nebyl shodný, což zohlednil v délce diskvalifikace; zatímco pan Griffiths byl vyloučen z funkce na 9 let, zbylí dva členové pouze na 2 roky (což je v Anglii spodní hranice vyloučení při diskvalifikaci dle § 6 CDDA 1986).⁹³

2.1.2. Podmínka, aby výkon funkce vedl k úpadku obchodní korporace

Zpět ale k české úpravě, nutnou podmínkou vyloučení dle § 64 odst. 1 ZOK je skutečnost, že funkce byla vykonávána takovým způsobem, který s *přihlédnutím ke všem*

⁹¹ HANNINGEN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 674-675.

⁹² HICKS, A., GOO, S. H. *Cases and Materials on Company Law*. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, 649 s. 978-0-19-928985-1, s. 353.

⁹³ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 16.12.1997 ve věci *Re Westmid Packing Services Ltd. (No. 3)*, [1998] B.C.C. 836.

okolnostem vedl k úpadku korporace. Tuto podmínku je nutno vykládat ve světle smyslu a účelu diskvalifikace. Je namístě přihlédnout rovněž k výše uvedené anglické úpravě; ta je sice formulována mnohem obecněji (zohledňuje se chování člena, které jej činí nevhodným pro řízení obchodní korporace), na druhou stranu i právě v Anglii se postihuje takové jednání, které ve svém důsledku vedlo k úpadku. Není však nezbytné prokázat bezprostřední příčinnou souvislost mezi chováním dotčené osoby a úpadkem společnosti (srov. výše, stačí i pouhá neschopnost tohoto člena). To musí platit i pro českou úpravu; nebylo by namístě postihovat pouze selhání dotčené osoby, které bezprostředně vedlo k úpadku obchodní korporace. Je nutné souhlasit s Alexanderem, že výše uvedená podmínka se musí vykládat extenzivně. Alexander konkrétně uvádí, že „*vyločení lze dosáhnout nikoliv pouze v případě jednoznačného prokázání příčinné souvislosti mezi jednáním dotčeného člena a vznikem úpadku korporace (což bude často nemožné), ale i v případě, že jednání dotčeného člena přispělo ke zhoršení hospodářské situace, tedy k úbytku majetku nebo ke vzniku závazků, a tedy k poškození věřitelů tak závažným způsobem, že jej lze s přivozením úpadku srovnat.*“⁹⁴ Tento výklad se jeví racionální i ve spojitosti se systematickým výkladem zbylých důvodů diskvalifikace a s přihlédnutím k procesní ekonomii řízení. Jenom takový výklad totiž umožní insolvenčnímu soudu vyloučit osobu, která nastoupila do funkce v době úpadku, ale před zahájením insolvenčního řízení, jejíž jednání však prokazatelně vedlo k podstatnému zhoršení hospodářská situace společnosti.⁹⁵

Nutnost extenzivního výkladu lze demonstrovat i na dalším příkladu. V anglickém právu je pokračování v obchodování pod obchodní společností i po okamžiku, kdy je její hospodářská situace beznadějná (*trading while insolvent to the detriment of the creditors*), považováno za jeden z důvodů diskvalifikace dle § 6 CDDA 1986 (nevhodnost pro řízení obchodní korporace),⁹⁶ přičemž významnou je ona beznadějnost hospodářské situace. Ve věci *Secretary of State for Trade and Industry v Creegan & Others* bylo vyjudikováno, že nevhodnost (*unfitness*) pro řízení obchodní společnosti není prokázána pouhou

⁹⁴ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 565.

⁹⁵ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 565-566; Alternativně by přicházelo v úvahu pouze vyloučení postupem dle § 65 ZOK. Za situace, kdy insolvenční soud disponuje všemi potřebnými informacemi k diskvalifikaci, však nelze považovat tuto alternativu za žádoucí.

⁹⁶ FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. 1998 op. cit. sub. 8, s. 355.

skutečností, že členové statutárního orgánu pokračovali v obchodování i po okamžiku, kdy se obchodní společnost dostala do úpadku (*insolvent*); musí být rovněž prokázáno, že dotčení členové statutárního orgánu věděli či měli vědět, že nelze rozumně předpokládat, že společnost bude schopna splatit závazky věřitelů.⁹⁷ Příkladem, ve věci *Living Images Ltd.* bylo prokázáno, že tři členové statutárního orgánu si byli nejpozději koncem roku 1989 vědomi skutečnosti, že společnost se s největší pravděpodobností nevyhne likvidaci. Přesto nepodali insolvenční návrh, společnost dále podnikala, a to až do konce dubna roku 1990, čímž vznikla společnosti dodatečná ztráta ve výši 1,5 milionu liber. Členové statutárního orgánu sice věřili, že budou schopni zachránit jeden či více z velkých projektů, které společnost čas od času realizovala, nicméně sami si byli vědomi faktu, že pravděpodobnost byla opravdu velmi malá. Soud proto uzavřel, že v konečném důsledku členové statutárního orgánu využili své omezené odpovědnosti plynoucí z majetkové samostatnosti obchodní korporace k tomu, aby získali další věřitele, kteří podpořili skomírající obchodní korporaci. Dva z členů statutárního orgánu byli diskvalifikováni na 6 let, třetí na dva a půl roku.⁹⁸

Domnívám se, že tyto závěry anglických soudů jsou přenositelné i do českého právního prostředí, jelikož dle § 98 odst. 2 IZ je statutární orgán povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se společnost dostala do úpadku.⁹⁹ Poruší-li člen statutárního orgánu tuto svou povinnost, byť si byl či měl být vědom toho, že korporace nebude schopna splnit závazky věřitelů, měl by být vyloučen z funkce (samozřejmě za podmínky, že tímto dojde k dalšímu zhoršování hospodářské situace společnosti a potažmo horšího uspokojení věřitelů). Jelikož v případě úpadku bude probíhat insolvenční řízení, je žádoucí, aby i o vyloučení z funkce rozhodoval insolvenční soud dle § 63 ZOK. V úvahu přichází diskvalifikace z důvodů uvedených v § 64 ZOK, přičemž za správnější považuji závěr dotčenou osobu diskvalifikovat z důvodu uvedeného v § 64 odst. 1 ZOK, a nikoli dle § 64 odst. 2 ZOK. Důvod stanovený v prvním

⁹⁷ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 27.11.2001 ve věci *Secretary of State for Trade and Industry v Creegan & Others*, [2001] EWCA Civ 1742, [2001] WL 1422894.

⁹⁸ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 26.7.1995 ve věci *Re Living Images Ltd.*, [1996] B.C.C. 112.

⁹⁹ V případě porušení této povinnosti dotčená osoba odpovídá dle § 99 odst. 1, 2 IZ věřiteli za škodu či újmu, která mu v důsledku toho vznikla. K dalším možným důsledkům srov. BOGUSKÝ, P. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. *Obchodněprávní revue*. 2013, 5. roč., č. 11-12, s. 313-318. ISSN 1803-6554, s. 313-318.

odstavci sice mívá na situace, kdy společnost ještě v úpadku není, kdežto povinnost dle § 98 odst. 2 IZ úpadek předpokládá, a je tedy vyloučeno, aby porušení této povinnosti vedlo k úpadku; přijmeme-li však extenzivní výklad prvního odstavce, bude podle něj možno postihovat i takový výkon funkce, který vedl k výraznému zhoršení hospodářského rozpoložení společnosti (a tedy k poškození věřitelů), i když k němu fakticky došlo až v okamžiku, kdy již společnost v úpadku byla (nebyl ale podán insolvenční návrh). V situaci těsně před úpadkem společnosti mají totiž společníci i členové statutárního orgánu (ve snaze zachovat si své místo) větší tendenci k podstupování rizika, jelikož již nemají co ztratit,¹⁰⁰ a právě v tomto období bude zpravidla docházet k výraznému prohlubování ztráty společnosti a k pokračování v činnosti na úkor věřitelů.¹⁰¹ Je sice pravdou, že v okamžiku úpadku se z věřitelů stávají v ekonomickém smyslu vlastníci společnosti¹⁰² a jsou také oprávněni podat insolvenční návrh a zahájit insolvenční řízení (což odpovídá standardům většiny jurisdikcí),¹⁰³ nicméně z důvodů asymetrie informací se o úpadku společnosti dozví mnohem později.

Lze proto uzavřít, že dle prvního odstavce by se měl postihovat ten výkon funkce, který vedl k výraznému zhoršení hospodářské situace společnosti a byl uskutečněn *do podání insolvenčního návrhu*. Okamžik podání insolvenčního návrhu lze považovat za pomyslnou hranici mezi diskvalifikačními důvody vyjmenovanými v § 64 ZOK. Podáním insolvenčního návrhu by se totiž měl změnit režim správy obchodní korporace tak, aby se primárně zohledňovaly zájmy věřitelů.¹⁰⁴

Jelikož v případě porušení § 98 odst. 2 IZ insolvenční návrh podán není, měl by soud dotčenou osobu diskvalifikovat z důvodu uvedeného v § 64 odst. 1 ZOK.

Na druhou stranu si však lze představit i argumentaci ve prospěch diskvalifikace z důvodu uvedeného v § 64 odst. 2 ZOK. Ta by vycházela z myšlenky, že povinnost dle § 98 odst. 2 IZ předpokládá úpadek společnosti. Úpadek se předpokládá i v případě

¹⁰⁰ RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 136-138. Shodně KRAAKMAN, R. H. 2009 op. cit. sub. 6, s. 119.

¹⁰¹ Primárním účelem řízení společnosti by však již mělo být dosažení co nejvyššího uspokojení věřitelů. Srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 566.

¹⁰² RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 122.

¹⁰³ KRAAKMAN, R. H. 2009 op. cit. sub. 6, s. 143.

¹⁰⁴ To odpovídá i závěrům Richtera, který tvrdí, že novou kapitálovou strukturu je nutno reflektovat nejpozději rozhodnutím o úpadku. Srov. RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 164-165.

probíhajícího insolvenčního řízení,¹⁰⁵ přičemž to (zjednodušeně řečeno) s sebou nese řadu omezení pro členy statutárního orgánu. Kdyby členové statutárního orgánu podali insolvenční návrh v době, kdy jim tato povinnost vznikla, nastaly by účinky insolvenčního řízení mnohem dříve a případná provinění proti nim by již podléhala režimu § 64 odst. 2 ZOK, a nikoli § 64 odst. 1 ZOK. Tuto konstrukci však považuji za problematičtější než v případě extenzivního výkladu § 64 odst. 1 ZOK, jelikož by bylo prakticky nemožné určit okamžik, od kterého by účinky insolvenčního řízení měly působit (navíc, ty jsou navázány na probíhající řízení), proto také zastávám názor uvedený výše.

2.1.3. Podmínka týkající se výkonu funkce

Aby soud mohl učinit závěr o vyloučení dotčené osoby z funkce, bude vždy posuzovat pouze její výkon funkce, nikoli její jednání před či po výkonu funkce¹⁰⁶ a zpravidla bude nezbytné odhalit její pochybení spočívající v porušení péče řádného hospodáře.¹⁰⁷ Oproti anglické úpravě, dle které porušení konkrétní povinnosti není nezbytnou podmínkou vyloučení z funkce (byť jde spíše o výjimku), v případě české úpravy se porušení konkrétní povinnosti bude zřejmě vyžadovat vždy. To však pramení jednak ze širokého pojetí péče řádného hospodáře, která zahrnuje nejen požadavek na řádný výkon funkce (povinnost péče) a povinnost loajality,¹⁰⁸ ale jednak i z domněnky nedbalosti zakotvené v § 159 odst. 1 druhá věta OZ. Nejde totiž o domněnku zavinění. Byť to z textace zákona zcela neplyne, jde zřejmě o domněnku porušení péče řádného hospodáře.¹⁰⁹ Dle této domněnky pak nejedná s péčí řádného hospodáře ten, kdo není této péče schopen (ledaže prokáže opak). Tedy i v případech, kdy bude dotčená osoba neschopná výkonu funkce člena statutárního orgánu, a neprokáže-li opak, již tímto poruší

¹⁰⁵ Zpravidla, ledaže je insolvenční návrh užit jako nástroj poškození obchodní korporace. To však nebude časté s ohledem na možné trestní sankce takovéhoho počínání. Srov. ustanovení § 222 odst. 2 písm. b) TZ; blíže např. RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 201.

¹⁰⁶ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 412.

¹⁰⁷ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 566.

¹⁰⁸ Srov. ustanovení § 159 odst. 1 první věta OZ.

¹⁰⁹ LASÁK in LAVICKÝ, P. a kol. 2014 op. cit. sub. 28, s. 819. Tomuto závěru přisvědčuje i text důvodové zprávy, srov. ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2, s. 129.

péči řádného hospodáře. Tedy okruh případů, kdy nedojde k porušení žádné povinnosti je značně omezen.

Důkazní situaci má soud usnadněnou, jelikož zpravidla samotný člen statutárního orgánu bude tím, kdo ponese důkazní břemeno o neporušení péče řádného hospodáře.¹¹⁰ Při podnikatelském jednání je samozřejmě dotčený člen kryt, při splnění zákonných podmínek, tzv. pravidlem podnikatelského úsudku ve smyslu § 51 odst. 1 ZOK. Tento závěr musí nutně platit i tehdy, byla-li jedinou příčinou úpadku nezdařilá investice (např. ve spojitosti se změnou situace na trhu), krytá tímto pravidlem (srov. rovněž § 64 odst. 3 písm. b) ZOK).

Soud bude muset zkoumat, což rovněž dokládá příloha č. 1 CDDA 1986, jak významné bylo porušení péče řádného hospodáře konkrétního člena statutárního orgánu ve vztahu k pochybení zbylých členům statutárního orgánu (srov. rovněž rozhodnutí ve věci *Westmid Packing Services Ltd. (No. 3)* výše) či pochybení osob v obdobném postavení, a zejména jaký dopad mělo to které porušení péče řádného hospodáře na hospodářskou situaci obchodní korporace. Samotné vyloučení bude přicházet v úvahu pouze tehdy, půjde-li o porušení péče řádného hospodáře dosahující vysoké intenzity, které mělo za následek výrazné zhoršení hospodářské situace společnosti.¹¹¹ Není významné, kdy v minulosti k porušení péče řádného hospodáře došlo, což lze dovodit i z toho, že předmětné ustanovení dopadá i na osoby, které již funkci nezastávají.¹¹²

Mezi konkrétní okolnosti, které k diskvalifikaci povedou, lze zmínit např. (i) vyvážení majetku z obchodní korporace, (ii) již zmíněné pokračování v činnosti i po okamžiku, kdy se společnost dostala do úpadku, (iii) realizování nápadně nevýhodných transakcí, (iv) systematické zadlužování společnosti, (v) upřednostňování osobních výhod před zájmy společnosti, atd.¹¹³ Jednotlivé okolnosti však vždy musí vést k zhoršení hospodářské situace společnosti.

¹¹⁰ Ustanovení § 52 odst. 1 ZOK.

¹¹¹ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 568.

¹¹² Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 562; odlišně HEJDA in HEJDA, J. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vydání, Praha: Linde, 2013, 784 s. ISBN 978-80-7201-917-5, s. 63. Hejda směřuje podmínky § 64 ZOK s podmínkami § 65 ZOK, což není možné, jelikož v každém případě jde o samostatný důvod vyloučení.

¹¹³ Obdobně PRIELOŽNÝ, M. 2012 op. cit. sub. 70, s. 25.

2.1.4. Osobní aplikační dosah

Diskvalifikační důvod uvedený v § 64 odst. 1 ZOK bude postihovat ty osoby, jejichž funkce v obchodní korporaci vznikla *před podáním insolvenčního návrhu* za podmínky následného vydání rozhodnutí o úpadku obchodní korporace. Předně půjde o osobu, která je členem statutárního orgánu v okamžiku vydání rozhodnutí o úpadku, což bude zpravidla okamžikem zveřejnění rozhodnutí v insolvenčním rejstříku.¹¹⁴

Dle § 63 odst. 2 ZOK se úprava použije obdobně i na bývalé členy statutárního orgánu. Zákon v jejich případě požaduje, aby *jednání* konkrétního bývalého člena k úpadku obchodní korporace *zřejmě přispělo*. Při posuzování přispění k úpadku obchodní korporace soud může přihlížet nejen k výkonu funkce této osoby, ale rovněž k jednání a chování, které pod samotný výkon funkce nespadá. Tím by mohlo být například odstoupení z funkce v době, která je pro obchodní korporaci nevhodná.¹¹⁵ V případě diskvalifikace bývalého člena statutárního orgánu (osoby v obdobném postavení) postačuje přispění k úpadku; nevyžaduje se, aby výkon funkce s přihlédnutím ke všem okolnostem vedl k úpadku.¹¹⁶ Takovéto přispění však musí být *zřejmé*. *Zřejmost* přispění k úpadku je nutno chápat ve smyslu jeho prokazatelnosti. Lze předpokládat, že zákonodárce zvolil textaci „*přispěl k úpadku*“ zvláště s přihlédnutím k těm členům statutárního orgánu, kteří svou funkci již řadu let nevykonávají. U nich totiž nelze mít za to, že jejich jednání vedlo k úpadku společnosti, jejich jednání zpravidla maximálně úpadku napomohlo¹¹⁷ (zvláště v návaznosti na výkon funkce těch členů statutárního orgánu, kteří působili ve funkci později). Soud bude nucen vždy zkoumat nejen jejich výkon funkce (jiné jednání), ale rovněž výkon funkce těch členů statutárního orgánu, kteří vykonávali funkci po nich až do doby vydání rozhodnutí o úpadku. Vždy

¹¹⁴ Ustanovení § 89 odst. 1 IZ.

¹¹⁵ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 563.

¹¹⁶ Odlišně BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 404, který se domnívá, že musí být splněny obě podmínky současně, byť se překrývají. Tento názor je nutno odmítnout, jelikož jde proti textu zákona, navíc prokázání, že jednání bývalého člena statutárního orgánu vedlo k úpadku, nebude prakticky ani možné. Bude proto postačovat prokázání, že jeho jednání prokazatelně přispělo k úpadku obchodní korporace.

¹¹⁷ To opět dokládá skutečnost, že úpadek společnosti pro účely diskvalifikace dle § 64 odst. 1 ZOK je nutno chápat extenzivně i jako významné zhoršení hospodářské situace společnosti.

bude nucen poměřovat míru viny a příspěvní těchto bývalých členů na konečném úpadku obchodní korporace.¹¹⁸

Bude-li současným či bývalým členem statutárního orgánu právnická osoba, pak bude možno diskvalifikovat nejen ji, ale dle § 69 odst. 1 ZOK rovněž fyzickou osobu, kterou právnická osoba zmocnila k jejímu zastupování ve statutárním orgánu. Mám za to, že v případě diskvalifikace zástupce bude vždy nutno přistoupit rovněž k diskvalifikaci samotné obchodní korporace, jelikož té se přičte jeho jednání.¹¹⁹

Kromě členů statutárního orgánu dopadá ustanovení § 64 odst. 1 ZOK i na osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu, a to jak ty, které jsou těmito osobami v době rozhodnutí o úpadku, tak i ty, které již v době rozhodnutí o úpadku v obdobném postavení nejsou.

Vystavena nebezpečí diskvalifikace je rovněž vlivná či ovládající osoba za podmínky, že svým vlivem podstatně přispěla k úpadku obchodní korporace.¹²⁰ Oproti členům statutárního orgánu či osobám v obdobném postavení zákonodárce vyžaduje, aby vliv vlivné či ovládající osoby *podstatně* přispěl k úpadku (čti či výraznému zhoršení hospodářské situace společnosti). Nezbytná je tedy v zásadě existence příčinné souvislosti mezi intenzitou vlivu a úpadkem obchodní korporace, což lze chápat i tak, že bez daného vlivu by k úpadku nedošlo.¹²¹ Jak bylo uvedeno v kapitole 1.3.3., z řad vlivných a ovládajících osob je představitelná diskvalifikace zejména v případě *de facto* členů statutárního orgánu a stínových vedoucích, jelikož právě jejich vliv na obchodní korporaci bude natolik podstatný a intenzivní, že naplní předpoklady vyloučení.

2.2. Zřejmé přispění ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů

2.2.1. Ochrana věřitelů jako výkladové pravidlo

Insolvenční řízení je možno chápat jako platformu pro exit hospodářsky neúspěšných subjektů z trhu,¹²² nástroj ochrany věřitele před jinými věřiteli,¹²³ ale rovněž

¹¹⁸ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 563.

¹¹⁹ Odlišně zřejmě ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 575.

¹²⁰ Ustanovení § 76 odst. 2 ZOK.

¹²¹ DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 622.

¹²² RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 128.

¹²³ Tamtéž, s. 131-134.

nástroj ochrany věřitelů před chováním obchodní společnosti.¹²⁴ Právě poslední uvedené chápání je významné pro účely diskvalifikace dle § 64 odst. 2 ZOK.

Jednu ze složek péče řádného hospodáře totiž představuje povinnost loajality. Ta zavazuje (nejen) členy statutárního orgánu upřednostnit zájmy společnosti před svými zájmy, zájmy svých blízkých či zájmy dalších osob.¹²⁵ V tomto ohledu vyvstává otázka, co je zájem společnosti. Zájem společnosti lze ztotožnit se zájmem společníků jako celku (*shareholder value*), je však možno jej chápat i širěji a zohlednit krom zájmů společníků i zájmy zaměstnanců, věřitelů a jiných osob. (*stakeholder value*). Další cestu pak představuje tzv. osvícený společnický model (*enlightened shareholder value*), podle kterého se primárně zohledňují zájmy společníků, ale berou se v potaz i zájmy dalších osob, např. zaměstnanců, zákazníků, věřitelů atd., jelikož je to výhodné i pro samotné společníky.¹²⁶ S ohledem na celospolečenské působení obchodních korporací jsem zastáncem *stakeholder value*. Ať již je však správný kterýkoli model, v případě, že se společnost dostane do úpadku, řízení obchodní korporace by mělo reflektovat novou vlastnickou strukturu společnosti¹²⁷ a mělo by zohledňovat především zájmy věřitelů,¹²⁸ čemuž odpovídá i povinnost uložená obchodní korporaci (členům jejího statutárního orgánu) podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se obchodní korporace o svém úpadku dozvěděla (měla dozvědět).¹²⁹ Ještě větší důraz na zájmy věřitelů je pak kladen v rámci samotného insolvenčního řízení, jelikož to s sebou nese řadu důsledků (mimo jiné) pro řízení obchodní korporace. Významné je pak především omezení v nakládání s majetkovou podstatou obchodní korporace ve smyslu § 111 IZ.¹³⁰ Komentářová literatura potvrzuje, že smysl tohoto institutu spočívá zejména v ochraně věřitelů.¹³¹

¹²⁴ Tamtéž, s. 194, 224.

¹²⁵ Např. většinového společníka, srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

¹²⁶ K těmto modelům srov. blíže např. HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010. 196 s. ISBN 978-80-87284-11-7, s. 106-113.

¹²⁷ RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 155.

¹²⁸ KRAAKMAN, R. H. 2009 op. cit. sub. 6, s. 120; shodně HAVEL, B. 2010 op. cit. sub. 126, s. 108.

¹²⁹ Ustanovení § 98 odst. 1, 2 IZ.

¹³⁰ Nadto může soud dále rozhodnout o nařízení předběžného opatření, kterým je obchodní korporace svázána ještě více. Srov. ustanovení § 113 IZ.

¹³¹ MORAVEC in HÁSOVÁ, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 52, s. 348.

K ochraně věřitelů je jednoznačně namířen i druhý důvod k vyloučení z funkce v obchodní korporaci. Ten je upraven v § 64 odst. 2 ZOK a směřuje proti maření již zahájeného insolvenčního řízení.¹³² Jak je již uvedeno výše, insolvenční řízení s sebou nese řadu účinků, které nastávají zveřejněním vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.¹³³ S ohledem na tyto účinky bude za okamžik zahájení insolvenčního řízení pro účely § 64 odst. 2 ZOK nutno zpravidla považovat až okamžik zveřejnění vyhlášky v insolvenčním rejstříku,¹³⁴ a to přestože je řízení formálně zahájeno již doručením insolvenčního návrhu věcně příslušnému soudu.¹³⁵ Systematickým výkladem § 64 odst. 1 a 2 ZOK nicméně docházím k závěru, že dle § 64 odst. 2 ZOK bude nezbytné postihovat i ta nežádoucí jednání proti zájmům věřitelů, ke kterým dojde *od podání insolvenčního návrhu*,¹³⁶ podání insolvenčního návrhu lze totiž považovat za poslední impuls k tomu, aby řízení společnosti zohledňovalo především *zájmy věřitelů*.

2.2.2. Vlastní důvod vyloučení

Shodně jako důvod vyloučení upravený v § 64 odst. 1 ZOK, může být i diskvalifikace dle § 64 odst. 2 ZOK vyslovena pouze v rámci insolvenčního řízení. Její užití soudem je tedy podmíněno úpadkem, resp. hrozícím úpadkem obchodní korporace. Rozdíl oproti prvnímu důvodu (dle § 64 odst. 1 ZOK), který je fakticky naplněn před úpadkem, resp. *před zahájením insolvenčního řízení* (před podáním insolvenčního návrhu), spočívá v tom, že nežádoucího jednání dle § 64 odst. 2 ZOK se může dotčená osoba dopustit *až v průběhu insolvenčního řízení*. Podle zákonné textace lze totiž dle něj postihnout pouze tu osobu, u které funkce vznikla *po zahájení insolvenčního řízení* (srov. § 64 odst. 2 ZOK „*kdo se stal členem statutárního orgánu po zahájení insolvenčního řízení*“). K vyloučení však musí být naplněny zákonné předpoklady.

Jedním z předpokladů vyloučení je skutečnost, že dotčená osoba svým jednáním *zřejmě* přispěla ke snížení majetkové podstaty. Objevil se názor, že požadavek na *zřejmě* přispění indikuje, že standard pro vyloučení je oproti důvodu vyloučení dle § 64 odst. 1

¹³² BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 412.

¹³³ Ustanovení § 109 odst. 4 IZ.

¹³⁴ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 568.

¹³⁵ Ustanovení § 97 odst. 1 IZ.

¹³⁶ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 568.

ZOK vyšší.¹³⁷ S tímto se však nelze ztotožnit, jelikož v případě obou důvodů se v zásadě postihují obdobná provinění (to taková, která vedou ke zhoršení hospodářské situace obchodní korporace. Rozdíl pak spočívá v tom, jestli k nim dojde před či po zahájení insolvenčního řízení). Nadto je nutno zohlednit i dikci § 76 odst. 2 ZOK, který používá termín *podstatné* přispění k úpadku. Lze mít za to, že právě v případě § 76 odst. 2 ZOK se bude vyžadovat vyšší standard pro vyloučení, nikoli v případě *zřejmosti* přispění. Tvrdím, že požadavek zřejmosti je nutno chápat ve smyslu prokazatelnosti, tedy, že jednání dotčené osoby prokazatelně vedlo ke *snížení majetkové podstaty*. O snížení majetkové podstaty¹³⁸ lze hovořit pouze v rámci insolvenčního řízení, proto také z důvodu uvedeného v § 64 odst. 2 ZOK nelze postihovat jednání, ke kterému došlo před podáním insolvenčního návrhu;¹³⁹ za snížení majetkové podstaty je třeba považovat i zvýšení závazků korporace, je-li nedůvodné.¹⁴⁰

Dalším předpokladem vyloučení je *poškození věřitelů*. Obě podmínky jsou ve vztahu kumulativním, musí být splněny současně. Zásadní je tedy zodpovězení otázky, kdy dochází ke snížení majetkové podstaty a současně k poškození věřitelů.

Mám za to, že § 64 odst. 2 ZOK míří především na situace, kdy dotčená osoba nebude respektovat omezení a případně ani povinnosti, které pro ni plynou z insolvenčního zákona. To odpovídá i anglické úpravě. Ta sice neobsahuje období § 64 odst. 2 ZOK, nicméně nežádoucí jednání by podléhalo úpravě § 6 CDDA 1986 (srov. kapitolu 2.1.1.). Dle druhé části přílohy č. 1 anglického zákona o diskvalifikaci pak soud při posuzování, zda je dotčená osoba nevhodná pro řízení obchodní korporace, zohlední mimo jiné i porušení kterékoli z povinností, kterou má člen statutárního orgánu podle anglického insolvenčního zákona. Aby bylo porušení omezení či povinností stanovené českým insolvenčním zákonem postižitelné podle § 64 odst. 2 ZOK, musí vést ke snížení majetkové podstaty a současně k poškození věřitelů. To však nenastane při každém provinění, jelikož samotný insolvenční zákon disponuje nástroji ochrany věřitelů.¹⁴¹

¹³⁷ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 412.

¹³⁸ Okamžik vzniku majetkové podstaty se liší v závislosti na tom, kým je insolvenční návrh podán. Srov. např. RICHTER, T. 2008 op. cit. sub. 3, s. 225-226.

¹³⁹ Proto bych také případné porušení povinností stanovené v § 98 odst. 1, 2 ZOK postihoval dle § 64 odst. 1 ZOK.

¹⁴⁰ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 569.

¹⁴¹ Srov. ustanovení § 111 odst. 3 IZ, § 231-243 IZ.

Předně, když se obchodní korporace dopustí transakce, která je v rozporu s dispozičním omezením stanoveným § 111 odst. 1 IZ,¹⁴² je takováto transakce vůči věřitelům ze zákona neúčinná¹⁴³ (ledaže si obchodní korporace vyžádala k této transakci souhlas insolvenčního soudu). Insolvenční správce je oprávněn zahrnout do majetkové podstaty také touto transakcí postižený majetek, a o snížení majetkové podstaty tak nemůže být řeč. Ke zmenšení majetkové podstaty by však mohlo dojít tehdy, pokud by se kontrahent obchodní korporace, přes neúčinnost transakce, domohl v rámci incidenčního sporu vynětí majetku, který byl předmětem transakce, z majetkové podstaty, čímž by došlo ke zkrácení věřitelů a současně k naplnění předpokladů diskvalifikace dle § 64 odst. 2 ZOK. I Šuk tvrdí, že o diskvalifikaci dle § 64 odst. 2 ZOK půjde typicky tehdy, poruší-li člen statutárního orgánu pravidla nakládání s majetkovou podstatou dle § 111 IZ a nebude-li možno zjednat nápravu ani využitím institutu neúčinnosti podle § 111 odst. 3 IZ.¹⁴⁴

Nutno poznamenat, že i přes dispoziční omezení není obchodní korporaci zapovězeno veškeré nakládání se svým majetkem. Dle § 111 odst. 2 IZ je oprávněna k těm právním jednáním, která jsou nutná (mimo jiné) k provozování závodu v rámci obvyklého hospodaření. Obchodní korporace může např. dále nakupovat suroviny, materiál a další věci za účelem zajištění pokračování svého chodu.¹⁴⁵ Kdyby však dotčený člen porušil péči řádného hospodáře např. tím, že by dané suroviny či materiál nakoupil za zjevně nevýhodné ceny, byly by zřejmě naplněny předpoklady snížení majetkové podstaty a současného poškození věřitelů, a dotčený člen by byl vystaven nebezpečí diskvalifikace z funkce.¹⁴⁶ Dále může jít například o situace, kdy by bylo na úkor věřitelů zneužito výhod, které přináší poskytnuté moratorium, atd.¹⁴⁷

¹⁴² Obchodní korporace je povinna zdržet se nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je obchodní korporace oprávněna plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených insolvenčním zákonem.

¹⁴³ Srov. ustanovení § 111 odst. 3 IZ, dále např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2008, sp. zn. KSUL 70 INS 2162/2008, 1 VSPH 170/2008-B-17.

¹⁴⁴ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 160.

¹⁴⁵ MORAVEC in HÁSOVÁ, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 52, s. 349.

¹⁴⁶ Shodně PRIELOŽNÝ, M. 2012 op. cit. sub. 70, s. 26.

¹⁴⁷ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 413.

2.2.3. Osobní aplikační dosah

Z textace § 64 odst. 2 ZOK plyne, že z tohoto důvodu lze vyloučit toho, „*kdo se stal členem statutárního orgánu po zahájení insolvenčního řízení.*“ Jak je uvedeno výše, okamžikem zahájení insolvenčního řízení pro účely § 64 odst. 2 ZOK je nutno chápat zpravidla okamžik zveřejnění vyhlášky, jíž se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.¹⁴⁸ Takovýto výklad by však vedl k nemožnosti postihovat ty osoby, kterým vznikla funkce od podání insolvenčního návrhu do okamžiku zveřejnění vyhlášky.¹⁴⁹ Proto by ustanovení § 64 odst. 2 ZOK mělo dopadat rovněž na toho, jehož funkce vznikla po okamžiku podání insolvenčního návrhu. Ani takovýto výklad však není zcela vyhovující. Byť zákonná formulace § 64 odst. 2 ZOK omezuje svou aplikovatelnost na *osoby*, jejichž funkce vznikla po zahájení insolvenčního řízení, je nezbytné dané pravidlo vykládat tak, že postihuje nežádoucí *jednání* osob (které naplní zbylé zákonné podmínky), ke kterému došlo po zahájení insolvenčního řízení. Tedy tak, aby z důvodu uvedeného v § 64 odst. 2 ZOK mohla být vyloučena i ta dotčená osoba, jejíž funkce vznikla před zahájením insolvenčního řízení, když by po jeho zahájení svým jednáním zřejmě přispěla ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů. Opačný závěr by byl nelogický.

Dle § 64 odst. 2 ZOK bude moci být diskvalifikován stávající i bývalý člen statutárního orgánu; totéž platí i pro osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu a dále pak pro zástupce právnické osoby.

Na základě odkazu z § 76 odst. 2 ZOK je nebezpečí vyloučení z funkce vystavena i vlivná či ovládací osoba. Daný odkaz je však nejednoznačný, jelikož vyžaduje, aby vlivná či ovládací osoba svým vlivem podstatně přispěla k *úpadku* obchodní korporace. V případě probíhajícího insolvenčního řízení se však již úpadek minimálně předpokládá či hrozí, navíc jak vyplývá z výše uvedeného, ustanovení § 64 odst. 2 ZOK postihuje nežádoucí jednání, ke kterému dojde *po úpadku* obchodní korporace. Z těchto důvodů také část teorie dovozuje, že diskvalifikační důvod v § 64 odst. 2 ZOK se na vlivné a ovládací osoby nepoužije.¹⁵⁰ Na druhou stranu, přijme-li se, shodně jako v případě § 64

¹⁴⁸ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 568.

¹⁴⁹ A to přestože je dané období krátké; srov. ustanovení § 101 odst. 1 IZ.

¹⁵⁰ HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 184.

odst. 1 ZOK, extenzivní výklad úpadku, tedy, že se za něj bude považovat i výrazné zhoršení hospodářské situace společnosti, lze předmětný diskvalifikační důvod vztáhnout i na vlivné a ovládající osoby.¹⁵¹ V případě jejich diskvalifikace by se vyžadoval takový vliv, který by měl za následek podstatné snížení majetkové podstaty a podstatné poškození věřitelů.¹⁵² Z dikce § 76 odst. 2 ZOK (*podstatné přispění k úpadku*) lze dovozovat, že dopad jejich vlivu na majetkovou podstatu a poškození věřitelů musí být v porovnání s diskvalifikací ostatních osob výraznější. Z řad vlivných a ovládajících osob přichází v úvahu diskvalifikace zejména těch, které se svým vlivem dostanou do postavení *de facto* člena statutárního orgánu či do postavení stínového vedoucího.

2.3. Nevyloučení z funkce v průběhu insolvenčního řízení

Zákon o obchodních korporacích v § 64 odst. 3 ZOK stanovuje dvě výjimky, po jejichž naplnění nelze dotčenou osobu z funkce vyloučit. Jde však spíše o kvazi výjimky.¹⁵³ Dalo by se dokonce říci, že jejich úprava je nadbytečná.¹⁵⁴ O nadbytečnosti a kvazi výjimce lze hovořit proto, že předpokládají absenci jedné z podmínek vyloučení.

První výjimka je upravena v § 64 odst. 3 písm. a) ZOK a vztahuje se výhradně na členy statutárního orgánu, jimž vznikla funkce v době hrozícího úpadku.¹⁵⁵ Byť je tato výjimka předně namířena na tzv. krizové manažery,¹⁵⁶ je ji třeba vztáhnout i na osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a rovněž na vlivné a ovládající osoby,¹⁵⁷ které svou funkci začaly vykonávat v době hrozícího úpadku.¹⁵⁸ Opačný závěr nelze považovat za přípustný, jelikož by byl vůči těmto jiným osobám diskriminační; navíc v případě obdobné aplikace je nutno aplikovat úpravu v plném rozsahu, nikoliv pouze její části.¹⁵⁹

¹⁵¹ Shodně DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 623.

¹⁵² DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 623.

¹⁵³ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 569.

¹⁵⁴ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 161.

¹⁵⁵ O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků, srov. ustanovení § 3 odst. 4 IZ.

¹⁵⁶ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 569.

¹⁵⁷ Shodně HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 184.

¹⁵⁸ Odlišně BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 413.

¹⁵⁹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

Výjimka samotná je ve vztahu k § 64 odst. 1 ZOK nelogická. Na první pohled by se zdálo, že vychází z předpokladu, že osoba, která nastupuje do funkce v době hrozícího úpadku, již nemůže společnost do úpadku přivést, čímž by byla vyloučena aplikace § 64 odst. 1 ZOK. Nicméně tento předpoklad zřejmě není správný, jelikož samotná výjimka obsahuje výjimku ze sebe sama; tedy, že lze postihnout jednání osoby (jíž funkce vznikla v době hrozícího úpadku), které vedlo k úpadku¹⁶⁰ (srov. textaci § 64 odst. 3 písm. a) *ledaže jeho jednání před zahájením insolvenčního řízení naplnilo podmínky podle odstavce 1*). Co do svého vztahu k § 64 odst. 1 ZOK se proto jeví být zbytečná.

Zajímavější je však vztah této výjimky k § 64 odst. 2 ZOK, který postihuje jednání učiněné *po zahájení insolvenčního řízení*; obchodní korporace nicméně může zahájit insolvenční řízení i pro hrozící úpadek.¹⁶¹ V této souvislosti vyvstává otázka, může-li být člen statutárního orgánu, kterému *vznikla funkce po zahájení insolvenčního řízení týkajícího se hrozícího úpadku* korporace, vyloučen ze své funkce z důvodu uvedeného v § 64 odst. 2 ZOK, či nikoli. Vezmeme-li v potaz, že samotná výjimka dle § 64 odst. 3 písm. a) ZOK předpokládá, že se krizový manažer může dopustit jednání uvedeného v § 64 odst. 1 ZOK (a z tohoto důvodu může být také vyloučen), a že výjimka na druhou stranu mlčí o jednání postihovaném dle § 64 odst. 2 ZOK, lze dospět k závěru, že v případě, kdy probíhá insolvenční řízení pro hrozící úpadek a v tomto období je do funkce zvolen krizový manažer (v období hrozícího úpadku), tak ten nemůže být vyloučen z funkce z důvodu stanoveného v § 64 odst. 2 ZOK. Tento závěr by však vedl k rozlišování krizových manažerů, jimž funkce vznikla v době hrozícího úpadku ale před zahájením insolvenčního řízení, a těch, jimž funkce vznikla v době hrozícího úpadku po zahájení insolvenčního řízení. K takovému rozlišování není důvodu. Navíc, uvedené závěry by mohly snadno vést k zneužívání institutu insolvenčního řízení pro hrozící úpadek. Proto se domnívám, že i ti členové statutárního orgánu, jimž vznikla funkce po zahájení insolvenčního řízení vedeného pro hrozící úpadek, mohou být (po naplnění zákonných předpokladů) diskvalifikováni z důvodu uvedeného v § 64 odst. 2 ZOK. Myslitelným je však závěr, že zákonodárce chtěl tímto poukázat na význam vědomosti krizového manažera o hrozícím úpadku. Zákonodárce mohl vycházet z úvahy, že

¹⁶⁰ Nehledě na závěry z kapitoly 2.1.2., dle kterých je nutno přivedení k úpadku dle § 64 odst. 1 ZOK vykládat extenzivně.

¹⁶¹ Ustanovení § 97 odst. 5 IZ.

v případě ještě nezahájeného insolvenčního řízení nastupující člen statutárního orgánu nemusí o existenci hrozícího úpadku vědět. Probíhá-li však insolvenční řízení pro hrozící úpadek, o vědomosti nastupující člena statutárního orgánu o existenci hrozícího úpadku nebude pochyb. Byť tato úvaha není přesná, její závěry jsou poměrně logické.¹⁶² Lze proto souhlasit s názorem, že v případě diskvalifikace osob, které o existenci hrozícího úpadku věděly, a přesto do funkce nastoupily, je třeba postupovat obezřetně, jelikož nedůvodné rozhodnutí o vyloučení by mohlo ohrozit trh krizových manažerů.¹⁶³

Ve světle výše uvedeného lze uzavřít, že výjimka dle § 64 odst. 3 písm. a) ZOK je spíše proklamací či výkladovým upozorněním¹⁶⁴ nežli pravidlem.

Druhá výjimka, upravená v § 64 odst. 3 písm. b) ZOK, předpokládá, že nedojde k diskvalifikaci té osoby, která prokáže, že vynaložila takovou péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná pečlivá osoba v obdobném postavení. Tedy že jednala s péčí řádného hospodáře. Za jinou pečlivou osobu v obdobném postavení nebude nezbytně nutné považovat krizového manažera, ale kteréhokoli člena statutárního orgánu (osobu v obdobném postavení).¹⁶⁵ Vezmeme-li v potaz, že jedním z předpokladů vyloučení z důvodů stanovených v § 64 ZOK je (v zásadě) porušení péče řádného hospodáře, přičemž prokázání dodržení požadovaného standardu péče je dle § 52 odst. 2 ZOK zpravidla vždy na dotčeném členu, pak se jeví úprava dle § 64 odst. 3 písm. c) ZOK jako nadbytečná. Jde tak spíše o upozornění na skutečnost, že úpadek společnosti může být způsoben i vnějšími vlivy, a že ne ve všech případech úpadku obchodní korporace je na místě dotčenou osobu diskvalifikovat.

¹⁶² Srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 569, kde Alexander tvrdí, že je vhodné zkoumat, zda nastupující člen statutárního orgánu o existenci hrozícího úpadku věděl, či nikoli.

¹⁶³ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 569.

¹⁶⁴ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 569.

¹⁶⁵ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 571.

3. Diskvalifikace nezávislá na probíhajícím insolvenčním řízení

Jak již bylo uvedeno výše, úpadek obchodní korporace zpravidla indikuje, že nástroje *corporate governance* selhaly a že osoby, které obchodní korporaci řídí (řídily), se při tom dopustily takových pochybení, která z nich činí osoby nevhodné pro takovou činnost, a je proto nezbytné je z výkonu funkce diskvalifikovat. Pochybení při řízení obchodní korporace však nemusí mít vždy za následek její úpadek, a přesto může být zřejmé, že dotčené osoby nejsou vhodné pro její další řízení. Z tohoto důvodu zákonodárce také upravil diskvalifikaci, jež je nezávislá na probíhajícím insolvenčním řízení, potažmo nezávislá na úpadku společnosti. Soud, který o takovém vyloučení z funkce rozhoduje, má k dispozici jeden, resp. dva důvody, po jejichž naplnění *může* dotčenou osobu vyloučit z funkce.¹⁶⁶

Není rovněž vyloučeno, že řízení podle § 65 ZOK bude následovat po řízení podle § 63 ve spojení s § 64 ZOK v těch případech, kdy insolvenční soud dotčenou osobu z výkonu funkce nediskvalifikuje pro nesplnění některé z podmínek § 64 ZOK.¹⁶⁷

3.1. *Opakované a závažné porušování péče řádného hospodáře v posledních 3 letech*

3.1.1. *Obdoba v anglické úpravě*

Důvod dle § 65 odst. 1 ZOK spočívá v opakovaném a závažném porušení péče řádného hospodáře, popř. jiné péče spojené s výkonem funkce. Takto formulovaná podmínka vyloučení se podobá anglické úpravě v § 3 CDDA 1986,¹⁶⁸ dle které se postihuje soustavné porušování povinností stanovené právem společností, a to zejména povinnosti vést účetní a finanční záznamy a poskytovat je za účelem zajištění publicity správci obchodního rejstříku (*Registrar of Companies*). Samotné ustanovení § 3 odst. 2

¹⁶⁶ Soudu je ponechána diskrece, což je rozdíl oproti diskvalifikaci dle § 63 ve spojení s § 64 ZOK, kdy má soud *povinnost* dotčenou osobu z funkce vyloučit.

¹⁶⁷ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 572.

¹⁶⁸ Stejný důvod k diskvalifikaci je dán i v ustanovení § 5 CDDA 1986. Rozdíl spočívá pouze v odlišné příslušnosti soudu. Srov. DINE, J., KOUTSIAS, M. 2009 op. cit. sub. 90, s. 181.

CDDA 1986 stanovuje, že povinnost je soustavně porušována tehdy, když byla v posledních pěti letech před podáním návrhu na diskvalifikaci porušena alespoň třikrát.

Diskvalifikační důvod upravený v § 3 CDDA 1986 reaguje na skutečnost, že členové statutárního orgánu (*directors*) v řadě případů nevedou účetní a finanční záznamy o aktivitách obchodní korporace buď vůbec, nebo je nevedou řádně. Tím zpravidla poruší i svou navazující zákonnou povinnost doručit tyto záznamy správci obchodního rejstříku.¹⁶⁹ Na takovato provinění se v Anglii nahlíží jako na zvláště závažná, jelikož princip publicity je považován za daň, kterou musí zaplatit ti, jež využívají privilegia obchodování pod obchodní korporací (a neodpovídají tak neomezeně za její závazky, odpovídají-li vůbec).¹⁷⁰ Vychází se z úvahy, podle které skutečnost, že účetní záznamy o společnosti nejsou vedeny řádně, má za následek, že ani samotní členové statutárního orgánu neznají přesnou hospodářskou situaci obchodní korporace, a nemohou tak přijmout nezbytná opatření, která by chránila (mimo jiné) věřitele společnosti. Nadto se zohledňuje, že neposkytnutí účetních dokumentů správci obchodního rejstříku (který tedy nemá potřebné údaje k zveřejnění) vede k tomu, že věřitelé nedisponují informacemi, které by mohly ovlivnit jejich rozhodování, zda vůbec, popř. v jakém rozsahu, právně jednat s touto korporací.¹⁷¹ Tyto závěry prakticky odpovídají závěrům soudu ve věci *Re Swift 736 Ltd.* Soud v rozhodnutí vyjádřil, že ti, kteří požívají výhod omezené osobní odpovědnosti, či neodpovědnosti, musí řídit obchodní korporaci svědomitě s ohledem na běžné standardy obchodní morálky (*commercial morality*). Musí být důslední v dodržování povinností, které na ně zákonodárce uvalil za účelem ochrany těch, kteří s obchodními korporacemi právně jednájí. Proto musí také vést řádné účetní záznamy a připravovat roční účetní závěrky. Ty jsou následně povinni doručit správci obchodního rejstříku (rovněž musí upozornit na jakékoli nedostatky ve vztahu k zákonným požadavkům). Soud dále uvádí, že izolovaná provinění ohledně poskytování účetních záznamů správci obchodního rejstříku jsou omluvitelná, nicméně soustavné prohřešky, které dokládají nerespektování důležitých aspektů účetnictví a principu publicity, nikoli. Takovéto prohřešky jsou natolik závažné, že nemohou být prominuty ani tehdy, když

¹⁶⁹ FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. 1998 op. cit. sub. 8, s. 354.

¹⁷⁰ FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. 1998 op. cit. sub. 8, s. 354

¹⁷¹ FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. 1998 op. cit. sub. 8, s. 354.

chybí záměr kohokoli poškodit (*dishonest intent*). Ti, kteří v tomto ohledu soustavně neplní své zákonné povinnosti, mohou očekávat, že budou z výkonu funkce vyloučeni.¹⁷²

Kromě úpravy v § 3 CDDA 1986 lze rovněž přihlédnout k diskvalifikaci z důvodu nevhodnosti (*unfitness*) osoby pro řízení obchodní korporace. O tomto důvodu již bylo pojednáno v kapitole 2.1.1. ve vazbě na úpadek společnosti. Nicméně dotčenou osobu lze diskvalifikovat pro nevhodnost nejen v případě probíhajícího insolvenčního řízení ohledně úpadku společnosti,¹⁷³ ale i na návrh příslušného ministerstva (*Secretary of State*) podle § 8 CDDA 1986, učiněného na podkladě vyšetřování (*investigation*) společnosti, a dále pak dle § 9A CDDA 1986, poruší-li obchodní korporace pravidla hospodářské soutěže. Vždy musí být prokázáno, že osoba je pro řízení společnosti nevhodná. Pro diskvalifikaci z těchto důvodů je relevantní první část přílohy č. 1 CDDA 1986, dle které soud při posuzování nevhodnosti dotčené osoby vezme v potaz mimo jiné (i) jakékoli porušení péče řádného hospodáře či obdobné péče ve vztahu k obchodní korporaci; (ii) zneužití peněz či majetku obchodní korporace; či (iii) rozsah odpovědnosti člena statutárního orgánu za to, že společnost porušila některou z povinností stanovenou anglickým zákonem o společnostech (např. povinnost vést účetnictví, popř. povinnost ohledně délky doby uchovávání účetních výkazů, atd.). K anglické úpravě, zvláště pak k diskvalifikačnímu důvodu uvedenému v § 3 CDDA 1986, lze přihlédnout při výkladu českého § 65 ZOK, což budu demonstrovat níže.

3.1.2. Opakované a závažné porušení péče

Jak již bylo zmíněno, diskvalifikační důvod upravený v ustanovení § 65 odst. 1 ZOK spočívá v opakovaném a závažném porušení péče řádného hospodáře, popř. jiné péče spojené s výkonem funkce. Péče řádného hospodáře je vymezena v § 159 odst. 1 OZ a je tvořena povinností loajality a povinností péče. Jinou péčí spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem funkce je např. odborná péče dle zákona o podnikání na kapitálovém trhu. K té je povinen např. člen statutárního orgánu¹⁷⁴ obchodníka s cennými papíry, organizátora regulovaného trhu či centrálního depozitáře.¹⁷⁵ Krom toho přichází

¹⁷² Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 16.2.1993 ve věci Re Swift 736 Ltd., [1993] B.C.C. 312.

¹⁷³ Na základě ustanovení § 6 CDDA 1986.

¹⁷⁴ Který je vedoucí osobou dle § 2 odst. 1 písm. a) ZPKT.

¹⁷⁵ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 161-162.

v úvahu i odborná péče dle insolvenčního zákona, ke které je povinen dle § 24 odst. 2 a § 36 IZ společník veřejné obchodní společnosti (ten je zpravidla současně členem statutárního orgánu), prostřednictvím kterého bude veřejná obchodní společnost vykonávat funkci insolvenčního správce.¹⁷⁶

K vyloučení dotčené osoby dle § 65 odst. 1 ZOK nebude postačovat jediné porušení požadované péče, byť by bylo sebezávažnější. Na druhou stranu, nešlo-li by o porušení závažná, nebude možno vyloučit ani osobu, která by porušila předepsanou péči i více jak dvakrát. Obě podmínky tedy musí být splněny současně; dotčená osoba musí porušit standard předepsané péče *alespoň dvakrát*, přičemž *každé* posuzované porušení (alespoň dvě) musí být porušením *závažným*. V tomto ohledu tedy nelze přihlídnout k § 3 odst. 2 CDDA 1986, dle kterého lze diskvalifikovat toho, kdo porušil zákonnou povinnost třikrát (v období pěti let).

Důležité je odpovědět na otázku, jaká porušení péče řádného hospodáře jsou závažná. Domnívám se, že závažnost porušení se bude posuzovat i co do důsledků a dopadů konkrétního porušení péče na obchodní korporaci, např. vznikne-li obchodní korporaci újma, a v jaké výši, atd.¹⁷⁷ V komentářové literatuře se objevil názor, že zpravidla půjde o porušení povinnosti loajality, spíše než povinnosti péče, jelikož v případě povinnosti péče bude dotčená osoba chráněna pravidlem podnikatelského úsudku.¹⁷⁸ Obávám se, že tvrzení v této podobě je nutno odmítnout s přihlédnutím k výše uvedené anglické úpravě. Ta totiž postihuje zejména nikoli řádné vedení účetních záznamů, což odpovídá porušení povinnosti péče, nikoli loajality. Takovéto provinění bude zřejmě postihováno i v českém právním prostředí právě dle § 65 odst. 1 ZOK. K tomu lze dospět s přihlédnutím k vyvratitelné domněnce zakotvené v § 106 odst. 2 ZVR. Podle této domněnky péči řádného hospodáře poruší ten člen statutárního orgánu obchodní korporace, která ani přes výzvu soudu nesplní povinnost předložit soudu aktualizované *listiny se závažnými důsledky pro třetí osoby*, jež mají být založeny do sbírky listin. Mezi tyto listiny se řadí (i) zakladatelské právního jednání; (ii) rozhodnutí o volbě či odvolání členů orgánů; (iii) výroční zprávy, a řádné, mimořádné a konsolidované

¹⁷⁶ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 573.

¹⁷⁷ Tento závěr činím, přestože si jsem vědom toho, že vyloučení dle § 65 odst. 1 ZOK (na rozdíl od vyloučení dle § 65 odst. 2 ZOK) není podmíněno vznikem újmy.

¹⁷⁸ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 573.

účetní závěrky, nejsou-li součástí výroční zprávy; (iv) posudek znalce na ocenění nepeněžitého vkladu při založení společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti nebo při zvýšení jejich základního kapitálu, dále pak posudek znalce na ocenění jmění při přeměnách obchodních společností a družstev a posudek znalce na ocenění majetku při úplatném nabytí majetku akciové společnosti od zakladatelů podle zákona upravujícího právní poměry obchodních společností a družstev.¹⁷⁹ Právě neuposlechnutí výzvy soudu je možno považovat za jedno ze závažných porušení péče řádného hospodáře pro účely § 65 odst. 1 ZOK.¹⁸⁰ Poruší-li tuto povinnost člen statutárního orgánu alespoň dvakrát, bude vystaven nebezpečí vyloučení z funkce.

Za další závažná porušení péče řádného hospodáře lze považovat například porušování zákazu konkurence,¹⁸¹ předávání dokumentů obsahujících obchodní tajemství obchodní korporace nepovoláné osobě,¹⁸² vyvádění majetku z obchodní korporace, upřednostňování osobních výhod před zájmy společnosti, atp.

Dotčená osoba se nemusí dopustit opakovaného a závažného porušení péče v jediné obchodní korporaci. Vyloučena bude moci být i tehdy, pokud se v každé ze dvou obchodních korporací dopustí jednoho závažného porušení požadované péče. Takovéto pojetí odpovídá i anglické předloze.¹⁸³ Vždy se však bude posuzovat porušení předepsané péče pouze u obchodních korporací, nikoli u jiných subjektů.¹⁸⁴ To plyne z aplikačního rozsahu úpravy diskvalifikace v zákoně o obchodních korporacích, která se omezuje pouze na obchodní korporace a vyloučení z nich. Proto se nejeví správným závěr, aby šla k tíži dotčených osob jejich případná provinění u subjektů odlišných od obchodní korporace.

3.1.3. Referenční období posledních tří let

Textace § 65 odst. 1 ZOK stanoví, že k opakovanému a závažnému porušení předepsané péče musí dojít *v posledních 3 letech*, aniž blíže uvádí, od jakého okamžiku se časový horizont tří let počítá. V odborné literatuře se objevily dva názory. Dle prvního

¹⁷⁹ Ustanovení § 106 odst. 1 ZVR ve spojení s ustanovením § 66 ZVR.

¹⁸⁰ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 573.

¹⁸¹ PRIELOŽNÝ, M. 2012 op. cit. sub. 70, s. 26.

¹⁸² DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. FIALA, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 46, s. 530.

¹⁸³ Srov. HANNINGAN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 673.

¹⁸⁴ Odlišně BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 418.

názoru se předmětné období počítá zpětně *ode dne zahájení řízení o vyloučení*,¹⁸⁵ druhý názor pak vychází z § 154 odst. 1 OSŘ, podle kterého je pro rozsudek rozhodující stav v době vyhlášení, a proto i období tří let počítá zpětně *ode dne vyhlášení rozhodnutí o vyloučení*.¹⁸⁶ Osobně se kloním k prvnímu názoru. Tomuto přisvědčuje doktrinální výklad těch ustanovení občanského zákoníku, která hovoří o časovém období *posledních* několika let, aniž by blíže specifikovala, od jakého dne se dané období počítá. Příkladem mohou být časové úseky v případě relativní neúčinnosti. Ustanovení § 590 OZ stanoví, že věřitel se může dovolat neúčinnosti právního jednání, které dlužník učinil *v posledních několika letech*.¹⁸⁷ Dle komentářové literatury musí věřitel v dané lhůtě napadnout jednání u soudu.¹⁸⁸ Období posledních několika let se tak bude počítat zpětně ode dne doručení žaloby soudu, nikoli vyhlášení rozsudku. Ke shodným závěrům dochází i doktrína vážící se k právu pastvy. Ustanovení § 1280 OZ hovoří o počtu dobytka *v posledních deseti letech*. Komentářová literatura pak jasně uvádí, že jde o posledních deset let před vznikem sporu,¹⁸⁹ tedy o období deseti let před podáním příslušné žaloby. Ve světle těchto výkladů je nezbytné odmítnout názor, podle kterého by se v případě diskvalifikace dle § 65 odst. 1 ZOK mělo období posledních tří let počítat ode dne vyhlášení rozsudku o vyloučení. Opačný závěr by mohl také podněcovat dotčené osoby k průtahům v řízení, aby se tak vyhnuli případnému vyloučení, což rozhodně není žádoucí; i z tohoto důvodu se tak jeví zafixování stavu k počátku řízení jako správné. Tomuto závěru navíc nasvědčuje i anglická úprava. Pravidlo § 3 odst. 2 CDDA 1986 totiž stanovuje, že dotčená osoba soustavně porušuje své povinnosti, pokud v období pěti let, které *končí dnem podání návrhu na diskvalifikaci (date of the application)*, porušila povinnost alespoň třikrát.

¹⁸⁵ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 572; ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 161.

¹⁸⁶ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 417; či HEJDA in HEJDA, J. a kol. 2013 op. cit. sub. 112, s. 77.

¹⁸⁷ Srov. ustanovení § 590 OZ.

¹⁸⁸ LEBEDA in LAVICKÝ a kol. 2014 op. cit. sub. 28, s. 2142. Totéž ostatně platilo i v případě odporovatelnosti dle § 42a ObčZ 1964. Srov. např. ŠVESTKA in ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník : komentář. I. část, 2. vydání*, Praha : C. H. Beck, 2009, 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6, s. 389.

¹⁸⁹ HRABÁNEK, LASÁK in SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5, s. 992.

3.1.4. Osobní aplikační dosah

Z důvodu stanoveného v ustanovení § 65 odst. 1 ZOK může být vyloučen jak stávající, tak bývalý člen statutárního orgánu. Objevil se názor, že dle § 65 odst. 1 ZOK nelze vyloučit osobu v obdobném postavení.¹⁹⁰ To je však třeba odmítnout, jelikož dle § 69 odst. 2 ZOK se celý oddíl 8, I. hlavy, první části zákona o obchodních korporacích použije *obdobně*, tedy v plném rozsahu,¹⁹¹ a to včetně úpravy § 65 odst. 1 ZOK, i na osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Navíc osoby v tomto postavení jsou stejně jako členové statutárního orgánu povinny jednat s péčí řádného hospodáře. Tomuto závěru přisvědčuje i historický výklad, jelikož již vládní návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011 obsahoval totožnou úpravu.¹⁹² Krom členů statutárního orgánu tak § 65 odst. 1 ZOK může postihnout i osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a na základě § 69 odst. 1 ZOK pak i fyzickou osobu, která zastupuje právnickou osobu při výkonu její funkce ve statutárním orgánu.

Úprava § 65 odst. 1 se na základě odkazu z ustanovení § 76 odst. 2 ZOK má vztáhnout i na vlivnou a ovládající osobu. Výklad tohoto odkazu je však značně problematický. Komentářová literatura dokonce uvádí, že se úprava § 65 ZOK na vlivné a ovládající osoby, vzdor odkazu z § 76 odst. 2 ZOK, nepoužije, jelikož vlivné a ovládající osoby nemají povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.¹⁹³

Nutno podotknout, že ještě vládní návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011 na předmětné ustanovení neodkazoval.¹⁹⁴ Rozšíření odkazu bylo doporučeno až usnesením ústavněprávního výboru ze dne 1.12.2011, aniž by však bylo blíže

¹⁹⁰ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 417.

¹⁹¹ Srov. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

¹⁹² Srov. ustanovení § 74 odst. 2 *vládního návrhu zákona o obchodních korporacích z roku 2011, sněmovní tisk 363/0.* [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=363&CT1=0>.

¹⁹³ DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 623; HAVEL in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 184.

¹⁹⁴ Srov. ustanovení § 80 odst. 2 *vládního návrhu zákona o obchodních korporacích z roku 2011, které odkazovalo pouze na § 67 až 69, přičemž vyloučení pro opakované a závažné porušení péče řádného hospodáře bylo upraveno až v § 70 vládního návrhu zákona o obchodních korporacích z roku 2011, sněmovní tisk 363/0* [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=363&CT1=0>.

odůvodněno.¹⁹⁵ Nelze proto dost dobře usoudit, čím byl zákonodárce při svém počínání veden. Soudím, že zákonodárce chtěl odkaz rozšířit zejména na § 66 ZOK, který upravuje důsledky diskvalifikace, nicméně si přitom zřejmě neuvědomil, že na vlivné a ovládající osoby fakticky vztahuje i diskvalifikační důvod stanovený v § 65 ZOK. Ať již byly však záměry zákonodárce jakékoli, je třeba se s odkazem vypořádat.

Osobně nesdílím výše uvedený názor, podle kterého se v případě vlivných a ovládajících osob odkaz na § 65 ZOK nepoužije. Komentářová literatura totiž vychází z teze, že vlivné a ani ovládající osoby nemají povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. S tímto lze v obecné rovině souhlasit. Nicméně jak plyne z kapitoly 1.3.3., chápu vlivné a ovládající osoby pro účely diskvalifikace poněkud restriktivně. V zásadě se omezují na ty z nich, které se dostanou do postavení stínového vedoucího (*shadow director*) či do postavení *de facto* člena statutárního orgánu (*de facto director*). Je-li vliv osob na řízení obchodní korporace natolik silný, že se dostanou do postavení *de facto* člena statutárního orgánu, je nezbytné na ně vztáhnout i povinnost péče řádného hospodáře (tak to činí anglická judikatura).¹⁹⁶ Na stínové vedoucí (*shadow directors*) se sice zpravidla tato povinnost vztáhnout nedá, nicméně ve výjimečných situacích by bylo možno dovést i to. Přeneseme-li v těchto extrémních případech na vlivné a ovládající osoby povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, lze připustit i diskvalifikaci dle § 65 odst. 1 ZOK. Při tomto závěru však ještě zbývá vypořádat se s textací samotného odkazu. Ustanovení § 76 odst. 2 ZOK totiž k diskvalifikaci vyžaduje, aby vliv vlivné či ovládající osoby podstatně přispěl k úpadku. To je pozůstatkem skutečnosti, že se úprava diskvalifikace měla na vlivné a ovládající osoby vztahovat pouze v rozsahu § 63 a 64 ZOK. Jelikož úprava § 65 odst. 1 ZOK úpadek společnosti k vyloučení z funkce nevyžaduje, mám za to, že od podmínky podstatného přispění k úpadku je nutno abstrahovat a k vyloučení vlivné a ovládající osoby postačí naplnění předpokladů vyloučení stanovených v § 65 odst. 1 ZOK. Nelze však vyloučit ani závěr, že se úprava na vlivné a ovládající osoby nevztáhne.

¹⁹⁵ Usnesení ústavně právního výboru č. 89 ze dne 1. prosince 2011 k vládnímu návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), sněmovní tisk 363/2 [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=363&ct1=2>.

¹⁹⁶ Dovojuje to ostatně i Černá pojednávající o ručení dle § 68 ZOK, byť nakonec považuje vlivné a ovládající osoby v postavení *de facto* statutárního orgánu za osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu dle § 69 odst. 2 ZOK. Srov. ČERNÁ, S. 2013 op. cit. sub. 40, s. 170.

3.2. Povinnost k náhradě újmy vzniklé porušením péče řádného hospodáře

Poslední důvod k diskvalifikaci je stanoven v § 65 odst. 2 ZOK. Je otázkou, jde-li vůbec o samostatný důvod k vyloučení, nebo jedná-li se o pouhé rozšíření osobního aplikačního dosahu § 65 odst. 1 ZOK. K této spekulaci mě vedou dva protichůdné názory právní teorie, se kterými se lze setkat.

Část právní teorie je toho názoru, že dle § 65 odst. 2 ZOK lze diskvalifikovat kohokoli, včetně samotného člena statutárního orgánu či osoby v obdobném postavení. Dle tohoto výkladu je k vyloučení nezbytné pouze prokázání existence neuhrazené újmy, která vznikla porušením péče řádného hospodáře. Na druhou stranu se nezohledňuje, zdali bylo porušení péče řádného hospodáře opakované a závažné.¹⁹⁷ Pro diskvalifikaci tak postačuje i jediné porušení péče řádného hospodáře, v důsledku kterého vznikla újma. Tento výklad pak nasvědčuje závěru, že § 65 odst. 2 ZOK představuje samostatný důvod k diskvalifikaci.

Na druhou stranu se lze setkat s výkladem, dle kterého se ustanovení § 65 odst. 2 ZOK vztahuje pouze na ty osoby, které nelze diskvalifikovat podle § 65 odst. 1 ZOK. K závěru o diskvalifikaci podle § 65 odst. 2 ZOK pak musí být splněna, krom podmínky existence neuhrazené újmy, i podmínka opakovaného a závažného porušení péče řádného hospodáře.¹⁹⁸ Tento závěr je opřen o argumentaci, že opakované a závažné porušení péče řádného hospodáře vede k vzniku újmy, není proto důvodu aplikovat dané pravidlo i na členy statutárního orgánu či osoby v obdobném postavení, když ty budou vyloučeny podle § 65 odst. 1 ZOK.¹⁹⁹ V tomto ohledu se ustanovení § 65 odst. 2 ZOK jeví spíše jako rozšíření osobního aplikačního dosahu diskvalifikačního důvodu uvedeného v § 65 odst. 1 ZOK (byť doplněného o další podmínku), a nikoli jako samostatný důvod k vyloučení.

¹⁹⁷ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 162; BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 418; či HURYCHOVA, K. 2014 op. cit. sub. 39, s. 327.

¹⁹⁸ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 574; či PRIELOŽNÝ, M. 2012 op. cit. sub. 70, s. 26, ten nicméně tvrdí, že § 65 odst. 2 dopadá na všechny osoby, které jsou povinny jednat s péčí řádného hospodáře; na podmínce opakovaného a závažného porušení péče však trvá.

¹⁹⁹ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 574.

Osobně se kloním k druhému z uvedených výkladů. Lze usuzovat, že stanovením podmínky vzniku újmy zákonodárce implicitně předpokládal, že porušení péče řádného hospodáře musí být závažné; z nikoli závažného porušení péče řádného hospodáře totiž újma zpravidla nevznikne. Má-li však být porušení péče řádného hospodáře závažné (stejně jako dle § 65 odst. 1 ZOK), mělo by být rovněž, stejně jako v případě § 65 odst. 1 ZOK, i opakované.²⁰⁰

Vedle toho k diskvalifikaci dle § 65 odst. 2 ZOK přistupuje ještě třetí podmínka spočívající v neuhrazení újmy. Ta nesmí být uhrazena do konce diskvalifikačního řízení, jinak nebude možno předmětnou osobu diskvalifikovat; v tomto ohledu lze proto na § 65 odst. 2 ZOK nahlížet i jako na prostředek k přinucení nahradit způsobenou újmu.²⁰¹

S přihlédnutím k této třetí podmínce lze souhlasit s názorem, že podle § 65 odst. 2 ZOK nebude možno diskvalifikovat ty osoby, které je možno diskvalifikovat dle § 65 odst. 1 ZOK, jelikož druhý odstavec stanovuje oproti odstavci prvnímu přísnější kritéria pro vyloučení (podmínka existence neuhrazené újmy). Jeví se proto zbytečným v případě členů statutárního orgánu a osob v obdobném postavení zjišťovat, byla-li způsobená újma uhrazena, či nikoli.

Na druhou stranu lze přísnější režim pro vyloučení kvitovat s ohledem na osobní aplikační dosah. Postihuje-li totiž § 65 odst. 2 ZOK pouze osoby odlišné (které jsou povinny jednat s péčí řádného hospodáře) od členů statutárního orgánu a osob v obdobném postavení člena statutárního orgánu, je nezbytné při jejich diskvalifikaci vzít v potaz, že tyto osoby se nepodílí na bezprostředním řízení obchodní korporace (ve smyslu obchodního vedení). Proto i k jejich vyloučení z funkce (a podílení se právě na řízení obchodní korporace) by měl být nastaven přísnější režim než pro členy statutárního orgánu či osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. I v tomto ohledu se jeví být správným závěr, podle kterého k existenci neuhrazené újmy musí přistoupit požadavek na závažné a opakované porušení péče řádného hospodáře. Nadto je třeba připomenout, že k opakovanému a závažnému porušení péče řádného hospodáře musí dojít v posledních třech letech před podáním návrhu na vyloučení.

²⁰⁰ V tomto přebírám názor JUDr. P. Čecha, LL.M., Ph.D. vyjádřený při osobní konzultaci dne 30.10.2014.

²⁰¹ PRIELOŽNÝ, M. 2012 op. cit. sub. 70, s. 26.

3.2.1. Osobní aplikační dosah

S ohledem na vše výše uvedené docházím k závěru, že ustanovení § 65 odst. 2 ZOK postihuje pouze ty osoby, na které nedopadá § 65 odst. 1 ZOK. Vyloučena je tak aplikace na členy statutárního orgánu, osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu či zástupce právnické osoby, který za ni funkci ve statutárním orgánu vykonává. Soudím, že dané pravidlo nedopadá ani na vlivné a ovládající osoby, jelikož i ty budou primárně podléhat režimu § 65 odst. 1 ZOK.

Na druhou stranu dle § 65 odst. 2 ZOK bude namíste postihovat všechny ty osoby, které mají vůči obchodní korporaci povinnost péče řádného hospodáře,²⁰² a nejde o osoby výše uvedené. Tak například členy kontrolních orgánů či prokuristy.

²⁰² Ustanovení však nelze aplikovat na toho, kdo má vůči obchodní korporaci povinnost péče řádného hospodáře, která plyne z „nestatusového vztahu“. Srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 574.

4. Důsledky diskvalifikace

4.1. Překážka výkonu funkce dle obchodního zákoníku

Obchodní zákoník, po naplnění zákonných předpokladů, stanovoval *ex lege* překážku výkonu funkce ve všech obchodních společnostech, ve kterých byla dotčená osoba členem orgánu. Úprava v obchodním zákoníku se však neomezovala pouze na obchodní společnosti, dosah byl mnohem širší. Překážka výkonu funkce znemožňovala jeho výkon v jakékoli právnické osobě, která byla podnikatelem ve smyslu obchodního zákoníku (právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku),²⁰³ tedy v jakémkoli státním podniku, obecně prospěšné společnosti atd.²⁰⁴ Osobě, u které tato překážka vznikla, funkce ve statutárním či jiném (např. kontrolním) orgánu obchodní společnosti zanikla uplynutím tří měsíců počítaných ode dne, kdy předmětná skutečnost nastala (ledaže byla ve funkci potvrzena).²⁰⁵ Dotčená osoba se rovněž nemohla po dobu tří let²⁰⁶ stát (ledaže s tím právnická osoba souhlasila) členem statutárního orgánu, ale ani členem jiného orgánu právnické osoby. Tímto jiným orgánem byl například dozorčí orgán, na druhou stranu nešlo o valnou hromadu.²⁰⁷

4.2. Vyloučení z funkce a překážka výkonu funkce dle účinné úpravy

Zákon o obchodních korporacích obsahuje úpravu obdobnou. Dotčená osoba přestává být dle § 66 odst. 1 ZOK členem statutárního orgánu ve všech českých²⁰⁸ obchodních korporacích, její funkce zaniká. Soud, který o vyloučení rozhodl, tuto skutečnost oznámí příslušným rejstříkovým soudům, které dotčenou osobu z obchodního rejstříku vymažou.²⁰⁹ Po vzoru anglického zákona o diskvalifikaci se diskvalifikace omezuje pouze na ty formy právnických osob, které jsou obchodními korporacemi.²¹⁰

²⁰³ Srov. ustanovení § 2 odst. 2 ObchZ.

²⁰⁴ HAMPEL in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. 2009 op. cit. sub. 20, s. 185.

²⁰⁵ Ustanovení § 381 odst. 6 ObchZ.

²⁰⁶ Odkdy se doba počítala - srov. ustanovení § 381 odst. 3 ObchZ.

²⁰⁷ DĚDIČ, HOLEJŠOVSKÝ in. DĚDIČ, J. a kol. 2002 op. cit. sub. 67, s. 244.

²⁰⁸ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 575.

²⁰⁹ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 162.

²¹⁰ Vyloučená osoba tak může nadále působit ve státním podniku, nadaci, atd. Shodně ROZEHNAL in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 421; či ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 162; odlišně PRIELOŽNÝ, M. 2012 op. cit. sub. 70, s. 26.

V porovnání s úpravou obchodního zákoníku tak dochází v tomto ohledu k zúžení aplikačního dosahu úpravy.²¹¹

Právní mocí rozhodnutí nejenže funkce statutárního orgánu zaniká, ale ve smyslu § 63 odst. 1 ZOK současně vzniká překážka výkonu funkce. Dle tohoto ustanovení nesmí dotčená osoba po dobu tří let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu nebo být osobou v obdobném postavení; a to v jakékoli obchodní korporaci.

Před přistoupením k dalšímu výkladu považuji za žádoucí přihlédnout k anglické úpravě. V Anglii ustanovení § 1 odst. 1 CDDA 1986 stanovuje, že diskvalifikovaná osoba nesmí, bez přivolení soudu, zastávat funkci člena statutárního orgánu, správce majetku společnosti/likvidátora (*receiver of company's property*), insolvenčního správce (*insolvency practitioner*) či se jakýmkoli jiným způsobem podílet, přímo či nepřímo, na zakládání či řízení obchodní společnosti. Soud je povinen dotčenou osobu diskvalifikovat vždy ze všech těchto funkcí. Vyloučení není možno omezit pouze na některou z nich, či jen ve vztahu k určité formě obchodní společnosti.²¹²

Podstatou anglické úpravy je zabránit vyloučeným osobám jakkoli participovat na obchodní společnosti, zvláště pak na jejím řízení. Soudím, že anglické závěry nejsou s ohledem na formulaci důsledků diskvalifikace v zákoně o obchodních korporacích plně přenositelné do českého prostředí, jelikož by šly za text zákona. Za nemyslitelné považuji, aby se diskvalifikace z funkce vztahovala i na funkci v dozorčím orgánu,²¹³ tento závěr nelze z § 66 odst. 1 ZOK a ani z § 63 odst. 1 ZOK v žádném případě dovodit. Na druhou stranu lze z anglické úpravy vyjít. Ustanovení § 63 odst. 1 ZOK zakazuje vykonávat funkci člena statutárního orgánu nebo být osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Domnívám se, že právě toto ustanovení stanovuje krajní meze vyloučení a mělo by být rovněž hlavním vodítkem pro výklad. Ten musí zohledňovat, že účelem diskvalifikace je zabránit dotčeným osobám podílet se na řízení obchodní korporace. Právě s přihlédnutím k tomu, že na řízení obchodní korporace (zvláště pak ve

²¹¹ Naopak k rozšíření aplikace oproti úpravě v obchodním zákoníku dochází v tom ohledu, že příslušné osoby mohou být diskvalifikovány ze společnosti, jejíž úpadek je nejen řešen konkursem, ale i reorganizací. Nadto mohou být diskvalifikovány i ze společnosti, která v úpadku vůbec není (srov. § 65 ZOK).

²¹² MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 714.

²¹³ Opačný závěr by si přála Pelikánová. Srov. PELIKÁNOVÁ, I. 2012 op. cit. sub. 24, s. 77.

smyslu obchodního vedení) se největší měrou zpravidla podílí *de jure* členové statutárního orgánu a osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu (vycházím ze svých závěrů z kapitoly 1.3.2.) je nezbytné, aby diskvalifikace znemožňovala výkon funkce jak člena statutárního orgánu, tak osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu; a to vždy současně. Tento závěr je nutno přijmout i vzdor textaci ustanovení § 66 odst. 1 ZOK, které stanovuje, že vyloučená osoba přestává být „pouze“ *členem statutárního orgánu*. Je nutno přihlídnout k § 63 odst. 1 ZOK a dovodit, že vyloučená osoba přestává být i *osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu*,²¹⁴ a to bez ohledu na to, je-li dotčenou osobou člen statutárního orgánu či osoba v obdobném postavení člena statutárního orgánu.

Jak je uvedeno výše, na řízení obchodní korporace se největší měrou podílí *zpravidla de jure* členové statutárního orgánu a osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Tak tomu je standardně. Fakticky nicméně mohou nastat situace, kdy je společnost řízena vlivnými a ovládajícími osobami, které se dostanou do postavení *de facto* členů statutárních orgánů či do postavení stínových vedoucích. Vyjdeme-li z toho, že *de facto* členové statutárního orgánu a stínoví vedoucí jsou v rovnocenném postavení k *de jure* členům statutárního orgánu, a že všechny tyto tři skupiny osob tvoří jakési subkategorie nadřazeného pojmu člen statutárního orgánu, je možno dospět k závěru, že překážka výkonu funkce se musí vztahovat nejen na výkon funkce *de jure* člena statutárního orgánu, ale rovněž na výkon funkce *de facto* člena statutárního orgánu či na pozici stínového vedoucího. Opačný závěr by umožňoval obcházení vzniklé překážky.

Lze proto shrnout, že každá osoba zastávající funkci *de jure* člena statutárního orgánu a osoba v obdobném postavení člena statutárního orgánu, by vždy měla být vyloučena jak z funkce člena statutárního orgánu, tak i z obdobného postavení člena statutárního orgánu. U každé z těchto osob vznikne překážka výkonu funkce jak co do výkonu funkce člena statutárního orgánu (v pojetí *de jure*, *de facto*, i *shadow*), tak i výkonu funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Jiný závěr by nebyl ani logický – není žádoucí, aby člen statutárního orgánu byl vyloučen pouze

²¹⁴ Odlišně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 576, který se domnívá, že § 65 odst. 1 ZOK (zajisté však měl na mysli § 66 odst. 1 ZOK) žádné přímé důsledky na obdobné postavení nemá; případné vyloučení z tohoto postavení závisí podle něj na právní úpravě toho kterého obdobného postavení.

z funkce člena statutárního orgánu, a mohl se dál podílet na řízení obchodní korporace jako osoba v obdobném postavení člena statutárního orgánu. V takovém případě by účel diskvalifikace nebyl naplněn; veřejnost by nebyla dostatečně chráněna a dotčený člen by nebyl řádně potrestán. Totéž platí *mutatis mutandis* i pro osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu, na které se úprava použije v plném rozsahu.²¹⁵

V této souvislosti vzniká otázka, v jakém rozsahu dopadá vyloučení na osoby diskvalifikované dle § 65 odst. 2 ZOK, tedy na ty, kteří nejsou ani členy statutárního orgánu, ani osobami v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Soudím, že rozsah překážky výkonu funkce bude totožný s rozsahem vyloučení, jenž jsem dovodil pro členy statutárního orgánu (osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu). Vyloučené osoby tak nebudou moci zastávat funkci člena statutárního orgánu (v pojetí *de jure*, *de facto*, i *shadow*) ani vykonávat funkci osob v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Na druhou stranu na jejich funkci v jiném orgánu obchodní korporace nebude mít diskvalifikace vliv.²¹⁶ Byť tento závěr neodpovídá anglické předloze, nepřipouští česká úprava zřejmě závěr jiný. Ustanovení § 65 odst. 2 ZOK totiž odkazuje pouze na obdobnou aplikaci podmínek vyloučení upravených v § 65 odst. 1 ZOK, nikoli např. na obdobnou aplikaci § 63 odst. 1 ZOK. Je proto třeba vyjít z textace ustanovení § 63 odst. 1 ZOK, které hovoří o překážce výkonu funkce jen co do výkonu funkce člena statutárního orgánu či výkonu funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. O vyloučení z funkce člena dozorčí rady tedy nemůže být řeč, byť by to účel institutu vyžadoval. Soudím, že totožné závěry platí i pro zástupce právnické osoby, který za ni vykonával funkci ve statutárním orgánu.

Otázka rozsahu diskvalifikace vyvstává i u osob vlivných a ovládajících. Na ty se úprava vyloučení v rozmezí § 63 až 66 ZOK vztahuje v plném rozsahu.²¹⁷ Vzdor této skutečnosti je třeba odmítnout tvrzení, podle kterého by vlivné a ovládající osoby byly vyloučeny z postavení, ze kterého uplatňovaly vliv.²¹⁸ To by totiž mohlo mít dalekosáhlé

²¹⁵ Nelze přijmout názor, že by osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu byly vyloučeny pouze z tohoto postavení, a funkci samotného člena statutárního orgánu by mohly dále vykonávat.

²¹⁶ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 574; odlišně HURYCHOVÁ, K. 2014 op. cit. sub. 39, s. 328; či zřejmě i PELIKÁNOVÁ, I. 2012 op. cit. sub. 24, s. 77.

²¹⁷ Srov. ustanovení § 76 odst. 2 ZOK ve spojení s Rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

²¹⁸ Shodně DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 623.

důsledky. Tyto osoby by nemohly být např. společníky obchodních společností, zaměstnanci, atp., což by výrazně zasahovalo do jejich osobní svobody, aniž by to vyžadoval účel diskvalifikace. Stejně tak není možno souhlasit s tím, že by dotčené osoby nemohly uplatňovat vliv.²¹⁹ Tvrdím, že vlivné a ovládající osoby mohou i nadále uplatňovat svůj vliv (to z nich ostatně činí vlivné a ovládající osoby), nicméně jej mohou uplatňovat pouze potud, pokud se nedostanou do postavení rovnocenného *de jure* člena statutárního orgánu (tedy do postavení *de facto* člena statutárního orgánu či do pozice stínového vedoucího). Proto docházím k závěru, že rozsah diskvalifikace u vlivných a ovládajících osob bude stejný jako v případě zbylých diskvalifikovaných osob, předně *de jure* členů statutárního orgánu. Toto pojetí odpovídá i anglické předloze, jelikož anglický soud vždy každou osobu, kterou z funkce diskvalifikuje, diskvalifikuje v celém možném rozsahu, který stanoví § 1 odst. 1 CDDA 1986.

Nelze však vyloučit, že české soudy se odkloní od anglické předlohy a že v konečném důsledku bude rozsah diskvalifikace vždy záviset na tom kterém rozhodnutí té které vyloučené osoby. Pevně však doufám, že se inspirují anglickou úpravou, jelikož ta umožňuje maximální možné naplnění účelu diskvalifikace.

4.2.1. Délka trvání překážky výkonu funkce

Důvodová zpráva uvádí, že „*období diskvalifikace je 3 roky a je jednotné pro všechny případy*“, ²²⁰ parafrázuje tak ustanovení § 63 odst. 1 ZOK, které stanovuje, že překážka výkonu funkce trvá po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení. V případě diskvalifikačních důvodů upravených v § 64 ZOK není o délce trvání diskvalifikace pochyb, jelikož § 63 odst. 1 ZOK na ustanovení § 64 ZOK odkazuje (srov. „*z důvodů podle § 64*“). Na druhou stranu však není žádná provazba mezi § 65 ZOK a § 63 odst. 1 ZOK. Navíc, ustanovení § 65 odst. 1 ZOK odkazuje na obdobnou aplikaci § 63 odst. 3 ZOK, tedy pravidla, které stanovuje, kdo je oprávněn podat návrh na vydání rozhodnutí o vyloučení. Proto mám za to, že současná úprava otevírá prostor pro úvahy, musí-li soud dotčenou osobu v případě diskvalifikace dle § 65 ZOK vyloučit z funkce vždy na období tři let, či nikoli. Tento závěr činím, přestože souhlasím s názorem, že §

²¹⁹ Shodně DOLEŽIL in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 623.

²²⁰ HAVEL, B. a kol. 2012 op. cit. sub. 1, s. 55.

63 odst. 1 ZOK musí mít dopady i na diskvalifikaci dle § 65 ZOK²²¹ (s přihlédnutím k vzniku překážky výkonu funkce).

Přihlédněme proto k anglické úpravě diskvalifikace. Ta je oproti české důslednější; anglický zákon o diskvalifikaci totiž v případě každého diskvalifikačního důvodu stanovuje rozmezí několika let, v jejichž rámci je pak soudu ponechána diskrece. Tak například v případě soustavného porušování povinností stanovených anglickým zákonem o společnostech (srov. § 3 CDDA 1986), může soud dotčenou osobu diskvalifikovat *až na dobu pěti let* (tento důvod odpovídá diskvalifikaci dle § 65 ZOK). Na druhou stranu v případě úpadku společnosti, když je dotčená osoba diskvalifikována z důvodu nevhodnosti (*unfitness*) pro řízení obchodní korporace (srov. § 6 CDDA 1986), může soud osobu vyloučit *na 2 roky až 15 let*; (tento důvod odpovídá diskvalifikaci dle § 64 odst. 1 ZOK). Zákonné rozmezí délky diskvalifikace pro nevhodnost je značně široké. Soudní praxe proto v rozhodnutí ve věci *Re Sevenoaks Stationer (Retail) Ltd.* rozdělila toto rozmezí, v závislosti na závažnosti provinění, do tří období. Dle závěrů soudu budou (i) diskvalifikací na dobu delší než 10 let trestána nejzávažnější provinění. Půjde zejména o případy recidivy, kdy dotčená osoba již jednou z funkce vyloučena byla, nicméně nežádoucího chování se dopustila opětovně. (ii) Na období 6 až 10 let budou diskvalifikovány ty osoby, které se dopustily závažných provinění, avšak nespádají do kategorie nejzávažnějších provinění (tedy osoby, které jsou vyloučeny poprvé). (iii) Na dobu od dvou do pěti let se pak bude diskvalifikovat v případech relativně méně závažných provinění, když je nicméně diskvalifikace povinná.²²²

Je zřejmé, že soudům je v obou z uvedených příkladů ponechána diskrece. Na druhou stranu zákonodárce již samotným stanovením rozmezí diskvalifikace dal jasně najevo, že případy, kdy je společnost dovedena k úpadku, je nutno považovat za závažnější provinění, nežli „pouhé“ soustavné porušování povinností stanovených anglickým zákonem o společnostech.

Soudím, že obdobný systém by měl platit i v české úpravě. Srovnám-li totiž závažnost důvodů diskvalifikace dle § 64 ZOK s důvodem upraveným v § 65 ZOK,

²²¹ BĚLOHLÁVEK in BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. 2013 op. cit. sub. 34, s. 417.

²²² Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 31.7.1990 ve věci *Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd.*, [1990] 3 W.L.R. 1165, [1991] Ch. 164.

považují provinění spočívající ve výkonu funkce, který vedl k úpadku obchodní korporace, za závažnější, než provinění spočívající v opětovném, byť závažném porušování péče řádného hospodáře. Jeví se proto správným závěr, aby soud v případě diskvalifikace dle § 65 ZOK mohl dotčenou osobu vyloučit *až na období tří let*. Kdyby opětovné závažné porušování péče řádného hospodáře nedosahovalo intenzity závažnosti přivedení společnosti k úpadku, mohl by soud tuto skutečnost promítnout v délce doby diskvalifikace; v opačném případě by dotčenou osobu diskvalifikoval právě na 3 roky. Je-li soudu rozhodujícímu dle § 65 ZOK ponechána diskrece, zda vůbec dotčenou osobu z funkce vyloučí, proč by diskrece nemohla zahrnovat i stanovení délky diskvalifikace? Délka diskvalifikace by však v žádném případě neměla přesáhnout dobu tří let.

4.3. Informační povinnost

V Anglii je zaveden rejstřík osob, které byly z výkonu funkce vyloučeny. Tento rejstřík je veřejně přístupný, a každý si tak může ověřit, zdali kandidát na řídicí funkci v obchodní korporaci není z výkonu funkce diskvalifikován.²²³ V českém prostředí nebyl obdobný rejstřík zřízen; jeho funkci (alespoň částečně) nahrazuje tzv. informační povinnost (srov. § 46 odst. 2 ZOK). Informační povinnost se vztahuje mimo jiné na skutečnost působící překážky výkonu funkce. Tu rozhodnutí o vyloučení zakládá. Bude-li se tedy vyloučená osoba ucházet např. o pozici člena kontrolního orgánu, bude muset o této své překážce informovat zakladatele obchodní korporace, resp. samotnou obchodní korporaci. O překážce výkonu funkce však bude zřejmě muset informovat i obchodní korporaci, ve které již na této pozici působí. Informační povinnost se dále vztahuje i na aktuálně probíhající či proběhnuvší diskvalifikační řízení, a to bez ohledu na jejich výsledek. O zahájení diskvalifikačního řízení by měly být informovány, krom obchodních korporací, ve kterých se dotčená osoba o funkci uchází, i všechny ty obchodní korporace, ve kterých právě působí, a to nezávisle na tom, působí-li ve statutárním či kontrolním orgánu společnosti.²²⁴ Pro splnění informační povinnosti není stanovena žádná forma.²²⁵

²²³ Srov. informace dostupné na stránkách správce anglického obchodního rejstříku (*Companies House*). [online] [cit. 24.11.2014], dostupné z <http://www.companieshouse.gov.uk/infoAndGuide/faq/ddr.shtml>.

²²⁴ Srov. ustanovení § 70 ZOK.

²²⁵ Z praktického hlediska lze doporučit formu písemnou. Srov. LASÁK in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 368. Porušení této povinnosti totiž povede k odpovědnosti za případně vzniklou újmu. Srov. HURYCHOVÁ, K. 2014 op. cit. sub. 39, s. 330.

5. Výjimky z diskvalifikace

Za určitých okolností může přinést rozhodnutí o vyloučení, zvláště pak jeho důsledky, více škody než užitku. Těmito situacím čelí úprava § 67 odst. 2, 3 ZOK, která stanovuje podmínky, po jejichž naplnění (i) osoba, u níž jsou dány důvody pro vyloučení, zůstane členem statutárního orgánu *jiné* obchodní korporace;²²⁶ nebo (ii) osoba, která již byla vyloučena, *bude i nadále členem* statutárního orgánu *jiné* obchodní korporace.²²⁷ Výjimka se vždy vztahuje na *jinou obchodní korporaci* než tu, která je v úpadku, resp. než tu, v níž dotčená osoba opětovně porušila péči řádného hospodáře.

Z nešťastné textace § 67 odst. 3 ZOK („*být i nadále členem*“) Šuk dovozuje, že „*rozhodnutí podle § 67 odst. 3 působí ex tunc, tj. odklízí účinky rozhodnutí o vyloučení vůči dotčené (jiné) obchodní korporaci zpětně, ke dni právní moci rozhodnutí o vyloučení.*“²²⁸ S tímto nelze souhlasit, jelikož tento výklad by vedl k řadě problémů. Počinání dotčené osoby, kterého by se tato osoba dopustila v mezidobí od právní moci rozhodnutí o vyloučení do okamžiku právní moci rozhodnutí o výjimce z tohoto vyloučení, by bylo zahaleno nejistotou. Mohly by vyvstat spory o platnost jednání této osoby za obchodní korporaci a dále např. spory o (ne)vyplacenou odměnu.²²⁹ Stejně jako Hurychová se proto domnívám, že přes dikci předmětného ustanovení je nutno trvat na závěru, že funkce dotčené osoby se obnovuje *ex nunc*.²³⁰ Lze se totiž domnívat, že výše uvedenou formulací chtěl zákonodárce zdůraznit, že výjimku dle § 67 odst. 3 ZOK je možno udělit pouze ve vztahu k té korporaci, v níž již dotčený člen dříve působil, ale jeho funkce zde zanikla právě právní mocí rozhodnutí o vyloučení.²³¹

Stejně jako zbytek úpravy vyloučení, vychází z anglického práva i možnost udělit výjimku z diskvalifikace. Anglický zákon o diskvalifikaci tuto možnost připouští (*leave to act*), nicméně o podmínkách jejího udělení mlčí,²³² ty dovedla až judikatura. Výjimka může být udělena pouze za předpokladu, že to vyžadují okolnosti případu a její udělení

²²⁶ Ustanovení § 67 odst. 2 ZOK.

²²⁷ Ustanovení § 67 odst. 3 ZOK.

²²⁸ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 164.

²²⁹ HURYCHOVÁ, K. 2014 op. cit. sub. 39, s. 329.

²³⁰ Shodně HURYCHOVÁ, K. 2014 op. cit. sub. 39, s. 329.

²³¹ Srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 580.

²³² Srov. ustanovení § 17 CDDA 1986.

je v zájmu společnosti; soud na druhou stranu nezohledňuje zájmy dotčeného člena ani jeho potřebu zachovat si práci. V každém případě udělení výjimky musí být zajištěna dostatečná ochrana veřejnosti.²³³ Tak například ve sporu *Re Majestic Recording Studios Ltd.* nebyl pan Collier diskvalifikován z funkce člena statutárního orgánu společnosti Morton Music proto, že soud zjistil, že byl hlavní hybnou silou společnosti (*moving spirit*), a že jeho vyloučení by ohrozilo pracovní místa 55 zaměstnanců (zájem na udělení výjimky). Jeho setrvání ve funkci však bylo podmíněno jmenováním dalšího člena statutárního orgánu, se kterým musel pan Collier společně jednat. Tímto dalším členem však mohl být pouze nezávislý evidovaný účetní (*independent Chartered Accountant*), který musel být schválený soudem (ochrana veřejnosti). Další podmínkou pak bylo, že soudu budou předloženy auditované účetní závěrky za uplynulší období. Pan Collier však byl diskvalifikován ze všech ostatních společností, ve kterých byl členem statutárního orgánu.²³⁴ Co do podmínek udělení výjimky stojí za zmínku spor *Hennelly's Utilities Ltd.* Setrvání pana Hennellyho ve funkci ve společnosti Utilities soud podmínil mimo jiné tím, že (i) členem statutárního orgánu společnosti Utilities bude zvolen nezávislý účetní; (ii) pan Kumuran a pan Dalton zůstanou pro svou odbornost členy statutárního orgánu této společnosti; (iii) statutární orgán se bude scházet každý měsíc; (iv) společnost bude včas odvádět daně; (v) společnost nebude vyplácet žádné dividendy, dokud auditovaná účetní závěrka neukáže, že současný majetek společnosti převyšuje současné závazky společnosti; a (vi) odměna pana Hennellyho za jeho služby nepřekročí za příslušný rok částku £110,000 atd. Další navrhovaná podmínka, kterou však nakonec soud neuložil, spočívala v povinnosti zasílat Oddělení Průmyslu a Obchodu (*Department of Trade and Industry*) každého čtvrt roku zprávy o plnění stanovených podmínek.²³⁵

Zpět ale k české úpravě. V případě udělení výjimky dle § 67 odst. 2 či 3 ZOK musí být prokázáno, že dosavadní výkon funkce dotčené osoby v této jiné obchodní korporaci neodůvodňuje vyloučení z funkce, a současně, vyloučení z funkce by mohlo mít za následek poškození oprávněných zájmů této jiné obchodní korporace nebo jejích

²³³ Srov. MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 724-725.

²³⁴ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 25.3.1988 ve věci *Re Majestic Recording Studios Ltd.*, [1989] 4 B.C.C. 519.

²³⁵ Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 15.1.2004 ve věci *Re Hennelly's Utilities Ltd.*, [1989] EWHC 34 (Ch), [2005] B.C.C. 542.

věřitelů.²³⁶ Domnívám se, že stejně jako v Anglii, by soud měl zohlednit například možný dopad vyloučení na zaměstnance korporace a na celkovou situaci ve společnosti. Lze si představit situaci, kdy dotčená osoba, které hrozí vyloučení z funkce ze všech obchodních korporací, se dopustí opakovaného a závažného porušení péče řádného hospodáře pouze v jedné z nich. V jiné však plní svou funkci svědomitě. V této jiné společnosti je třeba jediným členem statutárního orgánu a rovněž jediným společníkem, má tak absolutní přehled o hospodářské a celkové situaci společnosti, která vykazuje zisk. Společnost může mít i řadu zaměstnanců, kteří by v případě ukončení její činnosti přišli o práci. V takovém případě lze dovodit, že je v zájmu obchodní korporace i věřitelů, aby dotčený člen ve vztahu k této obchodní korporaci vyloučen nebyl.

Nutno podotknout, že výjimku dle § 67 odst. 2 či 3 ZOK lze zřejmě udělit i pro výkon funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu, jelikož na tyto osoby dopadá úprava v plném rozsahu,²³⁷ a to přestože předmětná ustanovení hovoří pouze o funkci člena statutárního orgánu. To by ostatně odpovídalo i právu anglickému. V Anglii je totiž možno žádat o udělení výjimky pro výkon kterékoli²³⁸ činnosti, tedy včetně činnosti správce majetku společnosti/likvidátora (*receiver of company's property*).²³⁹ Je však otázkou, budou-li v českém právním prostředí naplněny předpoklady udělení výjimky. Osoby v tomto postavení jsou totiž na rozdíl od členů statutárního orgánu, jejichž role v obchodní korporaci může být do značné míry jedinečná, relativně snadno nahraditelné, aniž by jejich vyloučení poškodilo obchodní korporaci či její věřitele. Navíc, jejich působení v obchodní korporaci je zpravidla (vezmeme v potaz likvidátora či opatrovníka právnické osoby) časově i účelově omezeno, lze proto usuzovat, že naplnění předpokladů udělení výjimky bude obtížnější. Z těchto důvodů nicméně nelze *a priori* vyloučit možnost udělení výjimky i pro výkon funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu.²⁴⁰

²³⁶ Srov. ustanovení § 67 odst. 2,3 ZOK.

²³⁷ Srov. ustanovení § 69 odst. 2 ZOK a Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 6. 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006.

²³⁸ Nutno podotknout, že výjimku není možno udělit, pokud jde o funkci insolvenčního správce (*insolvency practitioner*). Srov. MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 724.

²³⁹ MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. 2011 op. cit. sub. 64, s. 724.

²⁴⁰ Je otázkou, čím by mohl soud podmínit výkon funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu v jiné obchodní korporaci.

Obdobně jako v Anglii, může i český soud podmínit setrvání dotčené osoby ve funkci v jiné obchodní korporaci dodržováním jím stanovených podmínek.²⁴¹ Tyto podmínky, po vzoru anglické judikatury, mohou spočívat (i) ve zvolení dalšího člena statutárního orgánu, který disponuje určitými znalostmi či schopnostmi (např. účetní, ekonom, právník, atd.); (ii) v požadavku, aby za společnost jednalo vždy více osob společně; (iii) v omezení výše odměny dotčené osoby;²⁴² (iv) v požadavku na pravidelné scházení se statutárního orgánu; či (v) v podávání pravidelných zpráv o své činnosti jinému orgánu společnosti.²⁴³ Na druhou stranu se však nedomnívám, že by bylo možno stanovit, aby dotčená osoba podávala zprávy o své činnosti samotnému soudu, český právní řád totiž neobsahuje odpovídající procesní pravidla.²⁴⁴ Další působení ve statutárním orgánu jiné obchodní korporace může být podmíněno také tím, že (vi) dotčená osoba nebude předsedou statutárního orgánu²⁴⁵ či (vii) bude vyžadováno její potvrzení ve funkci jiným orgánem obchodní korporace, atd.²⁴⁶

Uloží-li soud výjimku z diskvalifikace, pak ve vztahu k této konkrétní jiné obchodní korporaci nedojde k zániku její funkce, popř. byla-li již dotčená osoba vyloučena, překážka výkonu funkce vůči této korporaci odpadá. Poruší-li však dotčená osoba podmínky uložené soudem, je nezbytné dovodit, že tímto porušila zákaz uložený jí rozhodnutím o vyloučení ve smyslu § 66 odst. 2 ZOK, a tato osoba bude ručit za splnění všech povinností, které vznikly v době od porušení těchto podmínek. Vedle toho bude moci být dle § 67 odst. 1 ZOK opětovně vyloučena z funkce, a to až na 10 let.

Zatímco podmínky udělení výjimky z diskvalifikace jsou jak v případě osoby, u níž jsou dány důvody pro vyloučení (§ 67 odst. 2 ZOK), tak v případě osoby, která již vyloučena z funkce byla (§ 67 odst. 3 ZOK) stejné, co se liší, jsou otázky procesní.²⁴⁷

²⁴¹ Srov. ustanovení § 67 odst. 2,3 ZOK.

²⁴² Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 580.

²⁴³ Shodně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 580.

²⁴⁴ Odlišně ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 580.

²⁴⁵ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 164.

²⁴⁶ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 164.

²⁴⁷ K procesním otázkám srov. např. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 580.

6. Sankce za porušení zákazu výkonu funkce

6.1. Sankční ručení

V případě, že osoba, jejíž funkce právní mocí rozhodnutí o vyloučení zanikla, bude i nadále svou funkci vykonávat, popř. i přes překážku výkonu funkce bude do takové funkce zvolena, bude dle § 66 odst. 2 ZOK ručit za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy svou funkci vzdor pravomocnému diskvalifikačnímu rozhodnutí vykonávala. Totéž platí i pro osobu, která poruší podmínky udělené výjimky z diskvalifikace dle § 67 odst. 2 či 3 ZOK. Jediným předpokladem pro aktivaci ručení je faktický výkon činnosti člena statutárního orgánu. Není podstatné, jestli se dotčená osoba na vzniku té které povinnosti obchodní korporace podílela a je rovněž bez významu, jde-li o povinnosti peněžité či nepeněžité.²⁴⁸ Srovnáme-li *sankci v podobě ručení* se sankcí, která postihuje shodná provinění v Anglii, nezbyvá než konstatovat, že český zákonodárce zůstal vůči případným provinilcům mírný. Anglické právo totiž zakotvuje *přímou solidární odpovědnost*, kterou má diskvalifikovaná osoba společně a nerozdílně se samotnou obchodní korporací (případně ostatními provinilci).²⁴⁹ Věřitel se tedy může dožadovat splnění dluhu přímo na diskvalifikované osobě,²⁵⁰ nemusí se vůbec obracet na obchodní korporaci. Vedle toho má provinění proti diskvalifikaci i veřejnoprávní důsledky.²⁵¹

V souvislosti se sankčním ručením dle § 66 odst. 2 ZOK se objevil názor, že ručení „se, vzhledem k explicitní formulaci ustanovení, neuplatní v případě, že vyloučená osoba poruší zákaz „být osobou v obdobném postavení“ (tedy např. přijme funkci likvidátora obchodní korporace).“²⁵² Byť jsem si vědom toho, že odkaz z § 69 odst. 2 ZOK připouští i závěry odlišné,²⁵³ s tímto názorem souhlasím právě s přihlédnutím k anglické úpravě. Ta totiž v § 1 odst. 1 CDDA sice zakazuje zastávat funkci člena statutárního orgánu, *správce majetku společnosti/likvidátora (receiver of company's property)*, *insolvenčního správce (insolvency practitioner)* či se jakýmkoli jiným způsobem podílet, přímo či

²⁴⁸ ŠUK in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. 2013 op. cit. sub. 24, s. 162.

²⁴⁹ Srov. ustanovení § 15 odst. 2 CDDA 1986.

²⁵⁰ Srov. HANNIGAN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 678-679.

²⁵¹ HANNIGAN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 678.

²⁵² ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 577.

²⁵³ Nutno podotknout, že s odlišným názorem jsem se v publikované literatuře neseťkal.

nepřímo, na zakládání či řízení obchodní společnosti, nicméně ustanovení § 15 CDDA, které zakotvuje solidární odpovědnost za dluhy obchodní korporace, již nevyjmenovává *funkci správce majetku společnosti/likvidátora a ani funkci insolvenčního správce*. Budou-li tak diskvalifikované osoby vykonávat tyto funkce, nebudou odpovídat za dluhy obchodní korporace. Shodné závěry je nezbytné přijmout i v českém právním prostředí. Na druhou stranu ručební povinnost postihne v Anglii toho, kdo se (i) vzdor diskvalifikaci bude podílet na řízení obchodní korporace (§ 15 odst. 1 písm. a) CDDA 1986), tedy osoby členů statutárního orgánu (*de jure, de facto*), ale také (ii) ty členy statutárního orgánu, kteří jednájí či jsou ochotni jednat podle příkazů osoby, o které ví, že je z výkonu funkce diskvalifikována a nebyla jí soudem udělena výjimka (§ 15 odst. 1 písm. b) CDDA 1986). Druhý případ má za cíl zamezit spolupráci s diskvalifikovanými osobami,²⁵⁴ zřejmě aby členové statutárního orgánu nebyli ochotni jednat podle pokynů diskvalifikovaných osob, které by se tak staly stínovými vedoucími (*shadow directors*).

Zpět ale k české úpravě, ustanovení § 66 odst. 2 ZOK stanovuje, že diskvalifikovaná osoba ručí za splnění těch povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy vykonávala, přes zákaz, *činnost člena jejího statutárního orgánu*, ač se jí nestala nebo jí být přestala. Předmětné ustanovení hovoří o *výkonu činnosti* člena statutárního orgánu, *nikoli o výkonu funkce* člena statutárního orgánu. Zákonodárce tuto terminologii zvolil zajisté s ohledem na to, že diskvalifikované osobě funkce člena statutárního orgánu v době trvání překážky výkonu funkce nevznikne,²⁵⁵ diskvalifikovaná osoba se nikdy nestane *de jure* členem statutárního orgánu. Sankční ručení tak bude postihovat osoby v postavení *de facto* člena statutárního orgánu (ať jejich pozice bude nazvána jakkoli),²⁵⁶ jelikož diskvalifikované osoby budou vykonávat vliv na řízení obchodní korporace. Nadto je však třeba uvažovat o postihu stínových vedoucích (*shadow director*), jelikož česká úprava neobsahuje pravidlo, které by zamezilo spolupráci s nimi, tak jak jej formuluje ustanovení § 15 odst. 1 písm. b) CDDA 1986. Považuji proto za žádoucí, aby se sankční ručení aktivovalo i v případě stínových vedoucích, byť jsem si vědom toho, že bude velmi obtížné prokázat, v jakém období

²⁵⁴ HANNIGAN, B. 2012 op. cit. sub. 12, s. 678.

²⁵⁵ Srov. ustanovení § 155 OZ.

²⁵⁶ O postihu faktického výkonu činnosti v podobě sankčního ručení uvažuje i ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 577.

vykonávaly tyto osoby na řízení obchodní korporace vliv. Tyto závěry ostatně odpovídají i mému chápání členů statutárního orgánu, které chápu jako *de jure*, *de facto* i *shadow*. Navíc sankční ručení upravené v § 66 odst. 2 ZOK se dle odkazu z § 76 odst. 2 ZOK aplikuje i na vlivné a ovládající osoby.

6.2. Opětovné vyloučení z funkce

Druhý důsledek porušení zákazu uloženého v rozhodnutí o vyloučení (či porušení podmínek výjimky z diskvalifikace dle § 67 odst. 2 či 3 ZOK) vyplývá z § 67 odst. 1 ZOK a spočívá v opětovném vyloučení z funkce, a to až na 10 let. Je přitom na úvaze soudu, na jak dlouhou dobu dotčenou osobu vyloučí (srov. *až na 10 let*). Při této úvaze soud zohlední závažnost porušení,²⁵⁷ např. šlo-li o provinění ojedinělé, spíše nahodilé či soustavné, v kolika společnostech byl zákaz porušován, jaké mělo porušení zákazu důsledky, atd. Oproti sankčnímu ručení, které se aktivuje pouze v případě porušení zákazu výkonu činnosti člena statutárního orgánu, opětovné vyloučení z funkce hrozí i při výkonu funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. To samozřejmě vycházím ze svých závěrů z kapitoly 4.2., dle kterých u každé diskvalifikované osoby vzniká překážka výkonu funkce jak co do činnosti člena statutárního orgánu, tak i činnosti osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. V závislosti na formulaci zákazu v tom kterém diskvalifikačním rozhodnutí však nelze vyloučit ani závěry odlišné. Nutno podotknout, že dotčená osoba může být opětovně vyloučena z funkce i opakovaně.^{258 259}

²⁵⁷ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 578.

²⁵⁸ ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 579.

²⁵⁹ K procesním otázkám srov. ALEXANDER in LASÁK, J. a kol. 2014 op. cit. sub. 23, s. 579.

Závěr

Obchodní korporace by měly být řízeny a spravovány osobami, které nejenže naplní *ex ante* požadavky na způsobilost výkonu funkce, tyto osoby by svým počínáním v obchodní korporaci měly rovněž prokázat, že jsou pro výkon takovéto řídicí funkce vhodné. V opačném případě je nezbytné chránit veřejnost, a dotčené osoby z funkce diskvalifikovat. Účelem diskvalifikace je tak předně ochrana veřejnosti. Současně se však jedná o nástroj, který usiluje o zvýšení odpovědnosti při výkonu funkce, a není možno opomenout ani jeho sankční účinky.

Jelikož se na řízení obchodní korporace zpravidla podílí zejména *de jure* členové statutárního orgánu, úprava diskvalifikace dopadá primárně na ně. Tyto osoby lze diskvalifikovat ze tří důvodů.

První důvod je upraven § 64 odst. 1 ZOK a postihuje takový výkon funkce, který s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku obchodní korporace. V práci bylo poukázáno na to, že je nezbytné přijmout extenzivní výklad podmínky *přivedení společnosti k úpadku* v tom smyslu, že za nežádoucí výkon funkce je nutno považovat i takový výkon funkce, který vedl k výraznému zhoršení hospodářské situace obchodní korporace. To odpovídá i faktu, že by bylo zpravidla nemožné prokázat bezprostřední příčinnou souvislost mezi výkonem funkce dotčené osoby a úpadkem společnosti. Tento závěr rovněž koresponduje s anglickou úpravou (konkrétně § 6 CDDA 1986), které jsem se snažil co nejvíce přiblížit. Opačný výklad by insolvenčnímu soudu neumožnil postihovat provinění osoby, které by spočívalo v nepodání insolvenčního návrhu v okamžiku, kdy se společnost dostala do úpadku, přičemž tímto by došlo k dalšímu prohloubení ztráty a poškození věřitelů. I o takovémto provinění by měl s ohledem na procesní ekonomii řízení rozhodovat insolvenční soud. V práci dovozují, že je nezbytné dle § 64 odst. 1 ZOK postihovat všechna ta nežádoucí jednání, ke kterým dojde do okamžiku podání insolvenčního návrhu. Tento okamžik pak považují za pomyslnou hranici, která odlišuje oba diskvalifikační důvody upravené v § 64 ZOK. K vyloučení z funkce bude v zásadě vždy nezbytné prokázat porušení péče řádného hospodáře. V případě kolektivního statutárního orgánu bude soud poměřovat, jak významné bylo porušení péče řádného hospodáře toho kterého člena statutárního orgánu ve vztahu k pochybením jeho zbylých členů, a zejména jaký dopad mělo to které porušení péče

řádného hospodáře na hospodářskou situaci obchodní korporace. Mezi konkrétní okolnosti, které povedou k diskvalifikaci dle § 64 odst. 1 ZOK, patří např. vyvádění majetku z obchodní korporace, realizování nápadně nevýhodných transakcí, systematické zadlužování společnosti, atd.

Druhý důvod vyloučení je upraven v § 64 odst. 2 ZOK a je namířen předně proti maření insolvenčního řízení, jehož účelem je mimo jiné chránit věřitele společnosti před samotnou obchodní korporací, což je nezbytné mít na paměti při výkladu tohoto důvodu. Úpadkem obchodní korporace by se totiž mělo změnit její řízení tak, aby zohledňovalo především zájmy věřitelů, ze kterých se stali v ekonomickém smyslu vlastníci společnosti. To ostatně reflektuje i insolvenční zákon, který omezuje obchodní korporaci v nakládání s vlastním majetkem a zavádí nástroje, které zamezují obcházení tohoto omezení. Právě jednání členů statutárního orgánu, které by směřovalo proti dispozičnímu omezení v nakládání s majetkem korporace a jež by nebylo zhojitelné ani zbylými nástroji insolvenčního zákona, je nutno postihovat dle § 64 odst. 2 ZOK za předpokladu, že zřejmě přispělo k snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů. V této souvislosti bylo rovněž poukázáno na to, že požadavek na *zřejmost* přispění ke snížení majetkové podstaty a k poškození věřitelů je nezbytné chápat *ve smyslu prokazatelnosti*. Diskvalifikační důvod zakotvený v § 64 odst. 2 ZOK je pak předně namířen na ty členy statutárního orgánu, jejichž funkce vznikla po zahájení insolvenčního řízení. Ačkoli se za tento okamžik zřejmě považuje den zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku, je dle tohoto důvodu nezbytné postihovat všechna ta nežádoucí jednání, ke kterým dojde od podání insolvenčního návrhu (jinak by vznikla mezera v zákoně). Úmyslně pak hovořím o nežádoucích *jednáních*, ke kterým dojde od podání insolvenčního návrhu, a nikoli o *členech statutárního orgánu, kterým funkce vznikne po podání tohoto návrhu* (byť to by odpovídalo gramatickému výkladu ustanovení), jelikož opačný výklad by neumožnil insolvenčnímu soudu vyloučit tu osobu, které vznikla funkce před podáním insolvenčního návrhu, a jež nenaplnila diskvalifikační důvod dle § 64 odst. 1 ZOK, která se však na druhou stranu dopustila nežádoucího jednání dle § 64 odst. 2 ZOK. Je přitom nezbytné s ohledem na procesní ekonomii řízení, aby i o vyloučení této osoby rozhodoval insolvenční soud.

Třetí důvod vyloučení je upraven § 65 odst. 1 ZOK a postihuje opakované a závažné porušování péče řádného hospodáře, ke kterému dojde v posledních třech letech

před zahájením řízení o vyloučení. Nedomnívám se, že by bylo správné časové období tři let posuzovat zpětně ode dne vyhlášení rozhodnutí o vyloučení, jelikož takový přístup by neodpovídal anglické předloze (§ 3 CDDA 1986) a ani doktrinálnímu výkladu občanského zákoníku, který na řadě míst rovněž používá termín posledních několika let. V práci dovozují, že dle § 65 odst. 1 ZOK může být vyloučen ten, kdo alespoň dvakrát závažně poruší péči řádného hospodáře; v tomto ohledu nelze převzít anglickou úpravu § 3 odst. 2 CDDA 1986, která hovoří o třech proviněních. Na druhou stranu z anglické úpravy vycházím co do vymezení konkrétních okolností vedoucích k vyloučení. Za závažné porušení péče řádného hospodáře považují např. neuposlechnutí výzvy soudu, k předložení aktualizovaných listin se závažnými důsledky pro třetí osoby, jež mají být založeny do sbírky listin; půjde zejména o výroční zprávy, a řádné, mimořádné či konsolidované účetní závěry. Porušení této povinnosti však bude zpravidla předcházet nikoliv řádné vedení účetních podkladů, které je postihováno právě v Anglii. Za další závažná porušení péče řádného hospodáře lze považovat například porušování zákazu konkurence, předávání dokumentů obsahujících obchodní tajemství obchodní korporace nepovolané osobě, atd.

Část právní teorie považuje za samostatný diskvalifikační důvod i úpravu § 65 odst. 2 ZOK. Tento názor však nesdílím. Ve shodě s jinými autory pak dovozují, že úprava § 65 odst. 2 ZOK je pouze rozšířením osobního aplikačního dosahu § 65 odst. 1 ZOK, přičemž se vztahuje pouze na osoby odlišné od těch, které lze diskvalifikovat dle § 65 odst. 1 ZOK. Dle § 65 odst. 2 ZOK lze diskvalifikovat zejména prokuristy či členy dozorčí rady za předpokladu, že se dopustili v posledních třech letech před zahájením diskvalifikačního řízení opakovaného závažného porušení péče řádného hospodáře, ze kterého vznikla újma, jež nebyla uhrazena.

Uzná-li soud, že dotčená osoba je nevhodná pro řízení obchodní korporace, rozhodne o jejím vyloučení z funkce. Samotné rozhodnutí o vyloučení pak s sebou nese řadu důsledků. Nutno podotknout, že v případě výkladu rozsahu diskvalifikace jsem se více než na jiných místech inspiroval právě anglickou úpravou (zejména § 1 odst. 1 CDDA 1986). Dvozují, že stejně jako v Anglii, je žádoucí, aby dotčená osoba byla vyloučena z funkce člena statutárního orgánu i funkce osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu; a to ze všech korporací, ve kterých tyto funkce zastává. Rovněž je nezbytné, aby ve stejném rozsahu vznikla i překážka výkonu funkce, která by znemožnila

zastávat funkce člena statutárního orgánu (ve smyslu *de jure*, *de facto* i *shadow*) či zastávat funkci osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. Nadto tvrdím, že v takovémto rozsahu by měla diskvalifikace dopadat na všechny osoby, které lze z funkce vyloučit (opět po vzoru anglické úpravy). Pouze tento závěr totiž zajistí dostatečnou ochranu veřejnosti. Nelze však vyloučit, že soud dospěje k názoru odlišnému. V každém případě by bylo na místě českou úpravu v tomto ohledu zpřesnit, aby více odpovídala anglické předloze. V souvislosti s důsledky diskvalifikačního rozhodnutí vyvstala rovněž otázka délky trvání překážky výkonu funkce. Zatímco v případě diskvalifikačních důvodů upravených v § 64 ZOK není pochyb o tom, že dotčené osoby budou diskvalifikovány vždy na dobu tří let, v případě diskvalifikace dle § 65 ZOK nacházím prostor pro výklad odlišný. Po vzoru anglické úpravy docházím k závěru, že v závislosti na závažnosti konkrétních provinění dotčené osoby by se v případě diskvalifikace dle § 65 ZOK dalo uvažovat i o kratší než tříleté délce trvání překážky výkonu funkce. Další důsledek diskvalifikace, potažmo řízení o vyloučení, spočívá ve vzniku informační povinnosti.

Rozhodnutím o vyloučení přestává být dotčená osoba členem statutárního orgánu či osobou v obdobném postavení člena statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích, ve kterých tuto funkci zastává. To by však v některých případech mohlo poškodit jiné obchodní korporace (jejich věřitele), ve kterých dotčená osoba svou funkci vykonávala řádně a jejichž další fungování může být na této osobě značně závislé. Proto také může soud rozhodnout o tom, že dotčená osoba nebude z výkonu funkce v této jiné obchodní korporaci vyloučena. Při takovémto rozhodování bude soud vyvažovat zájem na ochraně veřejnosti se zájmem této jiné obchodní korporace a jejích věřitelů. Pro zajištění ochrany veřejnosti pak může soud podmínit její setrvání ve funkci splněním určitých podmínek (např. zvolením dalšího člena statutárního orgánu, který disponuje určitými znalostmi či schopnostmi, atd.).

V případě, že by vyloučená osoba porušila zákaz uložený jí rozhodnutím o vyloučení a zastávala by funkci člena statutárního orgánu (nepřichází v úvahu, aby se tato osoba stala *de jure* členem statutárního orgánu, proto je nezbytné postihovat *de facto* členy statutárního orgánu a stínové vedoucí), popř. by porušila podmínky svého dalšího působení v jiné obchodní korporaci, ručila by za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy tento zákaz, resp. podmínky, porušila. To v zásadě odpovídá i anglické předloze, která však zakotvuje přímou solidární odpovědnost těchto

provinilců. Při porušení zákazu uloženého rozhodnutím o vyloučení soud rovněž dotčenou osobu opětovně vyloučí z funkce, a to až na 10 let.

Jak bylo uvedeno výše, předmětná úprava se vztahuje předně na *de jure* členy statutárního orgánu. Na základě odkazu z § 69 odst. 2 ZOK však celá úprava vyloučení dopadá v plném rozsahu i na osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu. V práci dovozují, že za takovouto osobu lze považovat pouze toho, kdo je v tomto postavení právně. Daná osoba pak musí mít v převážné části stejnou působnost jako členové statutárního orgánu, a to jak vně, tak i dovnitř společnosti, a musí mít rovněž ty povinnosti, které má člen statutárního orgánu (zvláště pak povinnost péče řádného hospodáře). V tomto ohledu proto uvažují o likvidátorovi, opatrovníkovi právnické osoby či nuceném správci banky. Ve své práci tvrdím, že porušení zákazu zastávat funkci osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu nevede ke vzniku sankčního ručení dle § 66 odst. 2 ZOK. K tomuto závěru docházím zejména s přihlédnutím k anglické úpravě. Za ne zcela jasný rovněž považují dopad výjimek § 67 odst. 2, 3 ZOK na tyto osoby. V tomto světle se proto domnívám, že ustanovení § 69 odst. 2 ZOK by mělo spíše odkazovat na přiměřenou, a nikoli obdobnou, aplikaci příslušné úpravy.

Úprava § 63 až 66 ZOK se na základě odkazu z § 76 odst. 2 ZOK obdobně aplikuje i na vlivné a ovládající osoby. Tento odkaz je však značně problematický, jelikož vlivné ani ovládající osoby nemají (zpravidla) povinnost péče řádného hospodáře. Navíc z jejich zákonného vymezení vyplývá, že jimi může být prakticky kdokoli, kdo vykoná na obchodní korporaci vliv. Proto opět vycházím z anglické úpravy, ve které diskvalifikace postihuje *de facto* členy statutárního orgánu (*de facto directors*) a stínové vedoucí (*shadow directors*), tedy ty vlivné, zpravidla však ovládající osoby, jejichž vliv je dlouhodobější a je intenzivní natolik, že je nezbytné je postavit na roveň *de jure* členů statutárního orgánu. Na *de facto* členy statutárního orgánu pak anglické právo přenáší i povinnost péče řádného hospodáře; na stínové vedoucí pouze výjimečně. Tvrdím, že právě v případě těchto osob bude možné uvažovat o diskvalifikaci i v českém právním prostředí.

Formulace § 76 odst. 2 ZOK je zřejmým pozůstatkem historického formování zákona o obchodních korporacích a nereflektuje plně současný rozsah odkazu. Odkaz totiž především míří na § 64 odst. 1 ZOK, v jehož případě je poměrně snadno vyložitelný.

Problémy však přicházejí v případě aplikace § 64 odst. 2 a § 65 ZOK. Objevují se dokonce názory, že ani jeden z těchto důvodů vyloučení se na vlivné a ovládací osoby nepoužije. S tímto však ve své práci nesouhlasím. Textaci § 76 odst. 2 ZOK při aplikaci na § 64 odst. 2 ZOK překlenují extenzivním výkladem pojmu úpadek, za který považují rovněž výrazné zhoršení hospodářské situace společnosti. To v konečném důsledku znamená, že dle § 64 odst. 2 ZOK by přicházela v úvahu diskvalifikace těch vlivných osob, které by svým vlivem přispěly k podstatnému snížení majetkové podstaty a k podstatnému poškození věřitelů. Co se aplikace § 65 ZOK týče, je nezbytné vyjít z toho, že na osoby *de facto* členů statutárního orgánu a stínové vedoucí lze přenést (v druhém případě pouze výjimečně) i povinnost péče řádného hospodáře, a proto i tyto osoby lze vyloučit dle § 65 ZOK. Od textace samotného § 76 odst. 2 ZOK je, dle mého názoru, s přihlédnutím k již zmíněnému historickému vývoji návrhu zákona o obchodních korporacích, nezbytné odhlédnout a omezit se pouze na podmínky vyloučení stanovené v § 65 ZOK. Přes výše nastíněné výkladové možnosti nezbývá než připustit, že formulace § 76 odst. 2 ZOK je značně problematická a zasloužila by si brzkou novelizaci. Uvažovat by šlo zejména o ponechání pouze přiměřené aplikace vybraných ustanovení.

Pro komplexnost je nutno dodat, že na základě § 69 odst. 1 ZOK se úprava diskvalifikace použije i na fyzickou osobu, která zastupuje právnickou osobu při výkonu funkce ve statutárním orgánu obchodní korporace.

S ohledem na vše výše uvedené a s přihlédnutím k cíli, jež jsem si v úvodu této práce vytyčil, se domnívám, že jsem tento cíl naplnil. Závěrem bych si proto dovolil vyslovit přání, aby se diskvalifikace upravená zákonem o obchodních korporacích vykládala vždy s přihlédnutím k úpravě anglické, kterou lze bezpochyby považovat za propracovanou a bohatou na judikaturu. Nadto si lze rovněž přát, aby zákonodárce alespoň částečně úpravu diskvalifikace novelizoval, a odstranil tak nejpalcivější, např. výše uvedené, výkladové problémy.

Seznam zkratek

Anglický insolvenční zákon	Insolvency Act 1986
Anglický zákon o diskvalifikaci / CDDA 1986	Company Director Disqualification Act 1986
Anglický zákon o společnostech	Companies Act 2006
Insolvenční zákon / IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
Občanský zákoník / OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Občanský zákoník z roku 1964 / ObčZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Obchodní zákoník / ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Občanský soudní řád / OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
Trestní zákoník / TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o bankách	Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o obchodních korporacích / ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
Zákon o podnikání na kapitálovém trhu / ZPKT	Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů
Zákon o veřejných rejstřících / ZVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
Zákon o zvláštních řízeních soudních / ZZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
Zákoník práce	Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Použité prameny a literatura

Monografie

BĚLOHLÁVEK, A. J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích. 1. svazek.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 2733 s. ISBN 978-80-7380-451-0.

ČERNÁ, S. *Obchodní právo 3. Akciová společnost.* 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 360 s. ISBN 80-7357-164-1.

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník: Komentář. Díl I., § 1-92e,* 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, 847 s. ISBN 80-7273-071-1.

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., KŘÍŽ, R., ČECH, P. *Akciové společnosti.* 7. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 697 s. ISBN 978-80-7400-404-9.

DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law.* 6th ed., Oxford, Oxford University Press, New York, 2010, 485 s. ISBN 978-0-19-957701-9.

DINE, J., KOUTSIAS, M. *Company Law.* 7th ed., Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2009, 340 s. ISBN 978-0-230-57914-9.

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou.* 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2.

FARRAR, J. H., HANNINGEN, B. a kol. *Farrar's Company Law,* 4th ed. London : Butterworths, 1998, 802 s. ISBN 0-406-04800-2.

HANNIGAN, B. *Company Law.* 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2012, 824 s. ISBN 978-019-9608-027.

HÁSOVÁ, J. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář.* 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 1504 s. ISBN 978-80-7400-555-8.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. 1. vyd. Praha: Auditorium, 2010, 196 s. ISBN 978-80-87284-11-7.

HAVEL, B. a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vyd. Ostrava: Sagit, 2012, 287 s. ISBN 978-80-7208-923-9.

HEJDA, J. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vydání, Praha: Linde, 2013, 784 s. ISBN 978-80-7201-917-5.

HICKS, A., GOO, S. H. *Cases and Materials on Company Law*. 6th ed. Oxford: Oxford University Press, 2008, 649 s. 978-0-19-928985-1.

KRAAKMAN, R. H. *The anatomy of corporate law: a comparative and functional approach*. 2nd ed. Oxford: Oxford University Press, 2009, 322 s. ISBN 978-019-9565-849.

LASÁK, J. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*, Praha : Wolters Kluwer, 2014, 1576 s. ISBN 978-80-7478-326.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2014, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

MAYSON, W., FRENCH, D., RYAN, CH. *Company Law*. 28th ed. Oxford: Oxford University Press, 2011, 755 s. ISBN 978-0-19-960900-0.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*, 4. vydání. Praha: ASPI, 2004, 608 s. ISBN 80-7357-009-2.

PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5, Odpovědnost s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 356 s. ISBN 978-80-7357-714-8.

PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. *Obchodní právo 2. Společnosti obchodního práva a družstva*. 1. vyd. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2006, 545 s. ISBN 80-7357-149-8.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. I. díl*, Praha, Wolters Kluwer, 2009, 1079 s. ISBN 978-80-7357-491-8.

RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 1. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 471 s. ISBN 978-80-7357-329-4.

SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976-1474). Komentář*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, 1276 s. ISBN 978-80-7400-499-5.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, P. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 1. vyd. Praha : C. H. Beck, 2013, 1008 s. ISBN 978-80-7400-480-3.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s. ISBN 978-80-7478-370-8.

ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J., ŠKÁROVÁ, M., HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník : komentář. I. část*, 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2009, 1373 s. ISBN 978-80-7400-108-6.

Odborné články a příspěvky do sborníků

BOGUSKÝ, P. Ručení členů statutárního orgánu za dluhy obchodní korporace pro porušení povinnosti usilovat o odvrácení jejího úpadku. *Obchodněprávní revue*. 2013, 5. roč., č. 11-12, s. 313-318. ISSN 1803-6554.

ČERNÁ, S. Ještě k ručení vlivné a ovládající osoby za porušení povinnosti odvracet hrozící úpadek. *Obchodněprávní revue*, 2013, roč. 5., č. 6, s. 169-171. ISSN 1803-6554.

ČERNÁ, S., ČECH, P. Ke způsobům prosazování vlivu v ovládané akciové společnosti, jeho podmínkám a důsledkům. *Obchodněprávní revue*. 2009, roč. 1, č. 1, s. 10-17. ISSN 1803-6554.

ČERNA, S., JOSKOVÁ, L. K postavení likvidátora. *Právní rádce*. 2011, roč. 19, č. 5, s. 21-31. ISSN 1210-4817.

HAVEL, B. Svoboda a zájem: Viktor Knapp v tenatech komercialistky. *Právník*. 2013, č. 12, s. 1197-1205. ISSN 0231-6625.

HURYCHOVÁ, K. Diskvalifikace z výkonu funkce v komparativním pohledu. *Obchodní právo*. 2014, roč. 23, č. 8, s. 324-331. ISSN 1210-8278.

PRIELOŽNÝ, M. Diskvalifikace (nejen) člena statutárního orgánu po rekodifikaci. *Právní rádce*. 2012, roč. 20, č. 10, s. 24-27. ISSN 1210-4817.

RICHTER, T. O logice a limitech korporálního práva: teoretické základy. *Právní rozhledy*. 2008, roč. 16, č. 23, s. 845-855. ISSN 1210-6410.

SZABO, V. K překážce výkonu funkce dle § 381 obchodního zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2010, č. 10, s. 45-47. ISSN 1210-6348.

ŠTENGLOVÁ, I. Podmínky způsobilosti k výkonu funkce člena statutárního orgánu obchodní korporace. *XXI. Karlovarské právní dny. Sborník*. Praha : Leges, 2013, 684 s. ISBN 978-80-87576-56-4, s. 45-55.

ŘEHÁČEK, O., VRBA, M. Nová úprava obchodních korporací a některé její souvislosti s insolvenčním právem. *Právní rozhledy*, 2012, 20. roč., č. 10, s. 360-366. ISSN 1210-6410.

Judikatura českých soudů

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25.8.2004, sp. zn. 29 Odo 479/2003, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>.

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 18.3.2005, sp. zn. 4 Afs 24/2003, dostupné z <http://www.nssoud.cz/Uvod/art/1>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.4.2006, sp. zn. 5 Tdo 94/2006, dostupné z <http://www.nsouid.cz/>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 5.6.2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006, dostupné z <http://www.nsouid.cz/>.

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 30.10.2008, sp. zn. KSUL 70 INS 2162/2008, 1 VSPH 170/2008-B-17, dostupné z <http://kraken.slv.cz/1VSPH170/2008>.

Judikatura anglických soudů

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 25.3.1988 ve věci Re Majestic Recording Studios Ltd., [1989] 4 B.C.C. 519, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 30.3.1988 ve věci Re Lo-Line Electric Motors Ltd. and Others, [1988] 3 W.L.R. 26, [1988] Ch. 477, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 31.7.1990 ve věci Re Sevenoaks Stationers (Retail) Ltd., [1990] 3 W.L.R. 1165, [1991] Ch. 164, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 16.2.1993 ve věci Re Swift 736 Ltd., [1993] B.C.C. 312, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 17.12.1993 ve věci Re Hydrodan (Corby) Ltd., [1994] B.C.C. 161, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 10.11.1994 ve věci Re Grayan Building Services Ltd., [1995] B.C.C. 554, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 26.7.1995 ve věci Re Living Images Ltd., [1996] B.C.C. 112, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 19.11.1997 ve věci Re Blackspur Group plc. (No. 2), [1998] B.C.C. 11, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 16.12.1997 ve věci Re Westmid Packing Services Ltd. (No. 3), [1998] B.C.C. 836, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 27.11.2001 ve věci Secretary of State for Trade and Industry v Creegan & Others, [2001] EWCA Civ 1742, [2001] WL 1422894, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 15.1.2004 ve věci Re Hennelly's Utilities Ltd., [1989] EWHC 34 (Ch), [2005] B.C.C. 542, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Rozhodnutí Odvolacího soudu ze dne 17.3.2008 ve věci Gemma Ltd. v Davis, [2008] EWHC 546 (Ch), [2008] B.C.C. 812, dostupné z <http://legalresearch.westlaw.co.uk/>.

Další zdroje

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union - A Plan to Move Forward ze dne 21.5.2003, COM (2003) 284 final, [online] [cit. 24.11.2014], dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52003DC0284&from=EN>.

Company Directors Disqualification Act 1986, [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.legislation.gov.uk/>.

Companies Act 2006, [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.legislation.gov.uk/>.

DIRECTORATE GENERAL FOR INTERNAL MARKET AND SERVICES. *Summary Report: Consultation and Hearing on Future Priorities for the Action Plan on Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union ze dne 3.5.2006*, [online] [cit. 24.11.2014], dostupná z http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/consultation/final_report_en.pdf.

HIGH LEVEL EXPERT GROUP. *Report on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe ze dne 4.11.2002*, [online] [cit. 24.11.2014], dostupná z http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/modern/report_en.pdf.

Informace dostupné na internetových stránkách správce anglického obchodního rejstříku (*Companies House*). [online] [cit. 24.11.2014], dostupné z <http://www.companieshouse.gov.uk/infoAndGuide/faq/ddr.shtml>.

Insolvency Act 1986, [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.legislation.gov.uk/>.

Návrh zákona o obchodních korporacích z roku 2011, sněmovní tisk 363/0 [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=363&CT1=0>.

Osobní konzultace s vedoucím práce JUDr. Petrem Čechem, LL.M., Ph.D. dne 15.10.2014 a dne 30.10.2014.

Usnesení ústavně právního výboru č. 89 ze dne 1. prosince 2011 k vládnímu návrhu zákona o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), sněmovní tisk 363/2 [online] [cit. 24.11.2014], dostupný z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=363&ct1=2>.

Diskvalifikace členů orgánu a dalších osob z výkonu funkce v obchodní korporaci

Resumé

Předkládaná diplomová práce analyzuje úpravu diskvalifikace členů statutárního orgánu a dalších osob z výkonu funkce v obchodní korporaci. Cílem této práce je podrobně rozebrat jednotlivé diskvalifikační důvody, stanovit, na které osoby ten který diskvalifikační důvod dopadá, vymežit rozsah překážky výkonu funkce a v neposlední řadě i předejít důsledky případného provinění se proti zákazu. V práci je rovněž upozorněno na řadu interpretačních problémů, které jsou překlenuty výkladem. Práce zohledňuje úpravu anglického zákona o diskvalifikaci a k němu se vážící judikaturu.

Vyjma úvodu a závěru je text diplomové práce rozčleněn do šesti kapitol. První kapitola je věnována obecným otázkám institutu diskvalifikace a jeho účelu. Dále je v ní obecně uvedeno, na které osoby úprava diskvalifikace dopadá. Zvláštní pozornost je pak věnována vymezení osoby v obdobném postavení člena statutárního orgánu a rovněž pojednání o vlivných a ovládajících osobách, které mohou být z funkce vyloučeny.

Ve druhé a třetí části jsou rozebrány jednotlivé diskvalifikační důvody. Nejprve je podrobena zkoumání diskvalifikace podmíněná probíhajícím insolvenčním řízením a následně diskvalifikace nezávislá na úpadku obchodní korporace. U každého diskvalifikačního důvodu je zvlášť zdůrazněno, kterých osob se daný důvod vyloučení dotýká.

Čtvrtá kapitola pojednává o důsledcích rozhodnutí o vyloučení. Pozornost je upřena nejen na rozsah těchto důsledků ve vztahu ke konkrétním diskvalifikovaným osobám, ale rovněž na otázku doby trvání překážky výkonu funkce.

Pátá kapitola je zasvěcena výjimkám z diskvalifikace a obsahem šesté kapitoly je vymezení sankcí za případné porušení zákazu výkonu funkce, konkrétně problematika sankčního ručení a možnost opětovného vyloučení z funkce. V závěru je úprava diskvalifikace shrnuta, opětovně je upozorněno na výkladové problémy úpravy a rovněž je vysloveno několik úvah *de lege ferenda*.

Disqualification of a governing body member and other persons from their positions in a business corporation

Abstract

The master thesis analyses the regulation of disqualification of directors and other persons from the management of a business corporation. The purpose of this study is to introduce in detail the grounds for disqualification and to define persons who might be disqualified based on each particular ground, moreover, to describe a scale of effects of a disqualification order and to deal with the consequences of acting while being disqualified. The attention is also drawn to several interpretative problems, which are construed. Additionally, the thesis reflects the regulation of the English Company Directors Disqualification Act 1986 and the relevant English case-law.

Except for the introductory part and the conclusion, the thesis is divided into six chapters. The first chapter looks briefly at the disqualification as such and its purpose. Additionally, it is generally described, who might be disqualified. Special attention is paid to the person that is in a similar position as a director and to the influential and controlling persons.

The second and the third chapters deal with particular grounds for disqualification. Firstly, it is focused on the disqualification which is pre-conditioned by the pending insolvency procedure, and subsequently, on the disqualification which might be performed regardless of corporation's insolvency. While describing grounds for disqualification, it is emphasized, to whom each particular ground refers.

In the fourth chapter, the effects of a disqualification order are introduced. Special attention is paid to the scale of such effects in relation to each particular person and to the period of disqualification.

The fifth chapter focuses on the leave to act during the period of disqualification and the sixth chapter deals with the consequences of acting while being disqualified. In particular, the attention is paid to the legal liability of such persons and the possibility of being repeatedly disqualified. In the conclusion, the outcome of the paper is summarised, the attention is once again drawn to the problematic parts of the regulation and several *de lege ferenda* thoughts are expressed.

Klíčová slova

Diskvalifikace

Člen statutárního orgánu

Péče řádného hospodáře

Key words

Disqualification

Director

Fiduciary duties